

Nr 2 2017

Åarjelsaemien gærhkoepiaerie
Sørsamisk kirkeblad
Sydsamiskt kyrkblad

Gielebiesie Bååhnesne

Bielie 7

Självmordsförebyggande plan klar

Sid 2

Orre gærja - Mojhtesh

Bielie 14

**Kongelig heder till
Bierna Leine Bientie**

Side 5

Plan för självmordsförebyggande klar

Den första planen för hur man kan förebygga självmord i Saepmie är nu klar. Den innehåller elva strategier med fokus på att förbättra samers psykiska hälsa och förhindra självmord. Planen presterandes av psykolog Jon Petter Stoor vid en konferens om suicidprevention som hölls i Östersund i mars.

Konferensen i Östersund samlade cirka 450 personer från kommuner, föreningar och regionorganisation. Syftet med dagen var att inleda arbetet med länets suicidpreventiva plan. Vid konferensen deltog bland annat den samiska samrådsgruppen i region Jämtland Härjedalen.

SAMER TAR SJÄLVA ANSVAR

Planen för att förebygga självmord baseras på vetenskaplig kunskap och på dialog med samer som är engagerade i självmordsförebyggande arbete.

Trots att det är känt att samer har större risk än majoritetsbefolkningen att dö i självmord så har staternas (Finland, Norge, Sverige) planer för självmordsförebyggande inte något särskilt fokus på samernas utsatthet och behov, sa Jon Petter Stoor.

Genom planen för suicidprevention bland samer i Norge, Sverige och Finland lyfter samerna själva fram sina prioriteringar för att motverka självmord.

Strategierna är utformade för

att komplettera det självmordsförebyggande arbete som nationalstaterna redan bedriver för alla sina invånare, oavsett etnicitet. De lyfter fram de speciella utmaningar och behov bland samer som inte kan anses tillvaratagna i det generella arbetet.

ELVA FÖREBYGGANDE STRATEGIER

De elva strategierna sammanfattas så här: att fokusera på arbetet med samiska män, utarbeta statistik och forskning om självmord bland samer, stärka samiskt självbestämmande, belysa och hantera historiska trauman, stärka och skydda samers kulturella identitet, minska samers våldsutsatthet, minska etnisk diskriminering av samer och öka mångfalden och toleransen i det samiska samfundet.

Avsikten med planen är att sätta fokus på självmordsproblematik bland samer, informera om forskning och annan kunskap och inspirera till diskussion och handling. Strategierna är en tillgång för alla samhällsaktörer som arbetar med att förebygga och förhindra självmord i Saepmie.

KONKRET HANDLING BEHÖVS

Silje Thomasson från den samiska samrådsgruppen i region Jämtland Härjedalen säger så här om konferensen och planen:

– Jag tycker att dagen i sin helhet var bra med både personliga erfarenheter och aktuell forskning. Jag var främst där för att

Psykolog Jon Petter Stoor går igjennom handlingsplanen for självmord bland samer.

FOTO: SOFIA KLING/REGION JÄMTLAND HÄRJEDALEN

lyssna på Jon Petter Stoor. Han kan på ett bra sätt tala till människor med olika förkunskaper om samers psykiska hälsa.

FOTO: PRIVAT

Silje

Thomasson.

Det var intressant få höra om handlingsplanen för suicidprevention. Nu gäller det att göra verklighet av planen. Det är ett stort jobb som alla berörda måste prioritera.

NORDISKT SAMARBETE

Sofia Kling, utvecklingsstrateg för Region Jämtland Härjedalen, räknar med att den samiska samrådsgruppen kommer att inkluderas i det fortsatta regionala arbetet.

Arbetet med att utforma pla-

nen har skett i samarbete med SANKS och Samerådet och under ledning av Jon Petter Stoor. Samer från Norge, Sverige och Finland har deltagit i två workshops i Jokkmokk 2015 och i Tromsø 2016. Arbetet har finansierats med projektmedel från NordRegi samt Sametinget i Norge.

VIVIANN LABBA KLEMENSSON

Jon Petter Stoor's föredrag samt andra inslag från konferensen finns på adressen:

<https://vimeopro.com/user8683870/en-dag-kring-gemensam-handlingsplan-for-suicidprevention-153-2017>

Den suicidpreventiva planen för Saepmie finns på adressen: <https://finnmarkssykehuset.no/nyheter/plan-for-selv-mordsforebygging-i-sapmi>

Stortinget arrangerte høring om sannhetskommisjon

Stortingets kontroll og konstitusjonskomité gjennomførte 15. mai en åpen høring vedrørende en sannhetskommisjon for den samiske og kvenske befolkningen i Norge. Et bredt utvalg av offentlige instanser, politiske organ, kirke og organisasjoner var representert i høringen og gav tydelig uttrykk for et felles ønske.

Leder i Stortingets kontroll- og konstitusjonskomite, Martin Kolberg (Ap) ledet høringen i Stortinget.

– Jeg sitter igjen med et bestemt inntrykk av at et samlet samisk

FOTO: SAMETINGET/NO

Sametingspresident Vibeke Larsen.

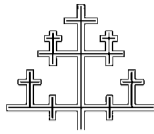
miljø over hele landet ønsker en slik kommisjon, sa Kolberg etter høringen.

Komitéen vil diskutere saken og oversende den til Stortinget for behandling før sommeren.

– Stortinget bærer ansvar på vegne av Norge og bør ta initiativ til en slik granskningskommisjon. Det handler om å ta ansvar for den delen av norsk

historie som innebar undertrykking av samene og kvenene. Da vil man også best finne svar på hvordan man kan reparere sår fra fortiden, sa sametingspresident Vibeke Larsen i en pressemelding i forkant av høringen.

EINAR BONDEVIK

Renar, land och vatten

De senaste veckorna har mina tankar upptagits av renskötseln och av rätten till land och vatten. Det är frågor som nu är viktiga i samband med Sametingsvalet i Sverige.

Samtidigt har jag upplevt magnifika bilder när jag via NRK fått följa livesändningen från en renflytt i Nordnorge.

Rätten till land och vatten har diskuterats i århundraden. Just nu är två viktiga utredningar eller samarbeten under granskning av svenska Sametinget och kommer att dominera arbetet under kommande mandatperiod.

Den ena frågan handlar om att godkänna eller inte godkänna den nordiska samekonventionen. I stort handlar den om att harmonisera lagarna om samer i respektive länder och om att den samiska rätten till land och vatten ska utgå från samer som ett folk. Men i den nordiska

samekonventionen har man förhandlat bort fundamentet som finns i Urfolksdeklarationen och ILO-Konv. 169 vilket är "informerat förhandssamtycke" (*Free Prior Informed Consent*) som är mycket viktigt i frågor rörande land och vatten samt självbestämmande för urfolk. Detta är anmärkningsvärt.

Den andra är Torputredningen som handlar om en framtida samepolitik i Sverige. Där föreslås att de samer som är röstberättigade också ska få bli medlemmar i en sameby och få jakt och fiskerätt.

Det är två ödesfrågor som är oerhört viktiga för alla samer, oavsett grupptillhörighet, men speciellt för rennäringen. Hela levnadssättet inom rennäringen diskuteras nu utifrån rättighetsperspektiv.

Som renägare, uppvuxen med renskötsel och nu del i renskötarfamilj, ser jag att rennäringen

är pressad från många håll. Inte bara från samiska grupperingar som vill ha rätt till samma marker som renen betar på, men också från allehanda exploatörer som vill nyttja både den vackra naturen och det som döljs i jorden under.

Det är ett "understatement" att säga att dagens samebyar lever under en enorm press. De ska kunna hantera alla dessa frågor och intrång. Samtidigt ska de klara av rennäringens vardag som i allt högre grad består av växande antal rovdjur, skövlade betesmarker och ideliga rättighetsdiskussioner.

Det innebär ett tryck som återspeglas i den statistik som visar att det bland renskötare i Sverige är vanligare med självmordsproblematik än i övriga svenska jämförelsegrupper.

När allt detta kommer över en, är det uppfriskande att se NRK:s livesändning från renflytten, se

"Dagens samebyar lever under en enorm press."

det vackra i renskötselarbetet, då solen skiner och både renen och renägaren mår gott. Det fyller en med glädje och hopp för framtiden.

Men fortfarande återstår att se resultatet från Sametingsvalet 21 maj. En oroande faktor är att av alla röstberättigade hör bara cirka 3 000 personer hemma i samebyarna. Även om alla dessa skulle rösta så är de som prioriterar renskötseln inte i majoritet.

Sanningen är att det kommer att resultera i en kompromiss. Men hur kommer den att se ut? Blir renskötseln den verkliga förloraren? Hur ser framtiden ut då?

VIVIANN LABBA KLEMENSSON

Ny vigselsturgi inkluderar likekjønna par

Kyrkjemøtet vedtok i januar ein ny vigselsturgi/forbøn for borgarleg inngått ekteskap som kan inkludera likekjønna par. Den nye liturgien er ikkje til erstatning for,

men er eit supplement til, vigselsturgien frå 2003.

For mange kan det vera underleg å sjå to av same kjønns opp kyrkjegolv. Det viktige då er

å vita at det er to menneske som ønskjer å lova kvarandre truskap og søker Guds hjelp og rettleiing til å halda saman.

Den nye liturgien kan òg nyttast

av ulikekjønna par. Liturgien er tilgjengeleg på kyrkja.no/bryllup, og samisk språk er òg mogeleg for dei som ønskjer det.

EINAR BONDEVIK

Parti i bevegelse

"Er Fosen vårt eget Standing Rock?" spurde varaordfører i Trondheim, Hilde Opoku (MDG), i ein kronikk i Adresseavisen 19. april.

Fleire politiske parti ser no ut til å ha fått eit nytt syn på Fosenutbygginga. Det kan bli spanande

å sjå kva signal og svar som kjem fram mot Stortingsvalet i haust, både når det gjeld vindkraft i reindriftsområder, og andre spørsmål som gjeld det samiske samfunn. Det er fleire områder som blir berørte av vindkraft-planar og

spørsmålet om sannhetskommisjon er eit brennheitt tema.

På Fosen fortset samstundes vegbygging og klargjering for vindindustrien. Dette er påklaga av reindriftsnæringa som meiner dei ikkje er tekne med i ut-

forminga av korleis dette skal bli gjennomført og at dei då blir påførde ytterlegare belastningar. Det er difor venta ein ny runde i rettsvesenet.

EINAR BONDEVIK

Samiska vinjetter i Daerpies Dierie

Första sidan:

Orre saernieh: Nyheter
Gieries lohkih!: Kära läsare!
Noere almetjh: Barn, ungdom
Guvvie: Porträtt
Doen jñh daan bijre: Lite av varje
Guktie ussjedem: Hur jag tänker

Åssjalomesh: Tankar, andakt
Gie jñh gusnie årroeminie: Vem och var
Kultuvre: Kultur

Gielebiesie Bååhnesne/Språkbad i Hosjöbotten.
Från vänster Tyra Berglund, Marja Lindholm
Johansson, Fredrik Sefaniasson. På stegen Aslak
Kråik, Rasmus Liljedahl, ledare Aanna Johansson
Larsson, ledare Jeanette Kråik, Melker Aspenby
Sefaniasson, Kai Johansson samt Laara Larsson.
Kåtan tillhör Lena Persson. FOTO: JEANETTE KRÅIK, BERG.SE

Ödesfrågor debatterades i Östersund

Tisdag 2 maj hölls en valdebatt inför fullsatt lokal på det syd-samiska kulturcentret Gaaltije i Staare/Östersund inför SameTINGSVALET 21 maj. Åtta samiska partier medverkade. Partiet Min Geaidnu medverkade inte. Debatten kom främst att handla om två ödesfrågor: vem som har rätt till land och vatten och vilka som ska få vara medlemmar i en sameby.

Diskussionerna gick heta kring dessa frågor under den nära tre timmar långa debatten. Oavsett vilken fråga moderator Jerker Bexelius ställde, hamnade fokus snabbt på frågorna om land- och vattenrättigheter och vatten och rätten till jakt och fiske.

Utan tvekan kommer dessa frågor vara centrala under kommande mandatperiod i det svenska Sametinget. Det är också där man främst kan se skillnader mellan partierna.

SAMEBYNS ELLER FOLKETS RÄTTIGHETER?

De partier som värnar om rennäringen och samebyns suveränitet, och att rätten till land och vatten är knuten till samebyn, är främst Samelandspartiet och Guovssonásti.

Partierna Jakt- och Fiskesamerna och Landspartiet Svenska Samer förordar däremot

att rätten till land och vatten ska tillfalla det samiska folket som kollektiv och att det ska skapas en mer öppen sameby med fördelade rättigheter.

Under debatten hördes inga frågor kring relationen mellan samerna och Svenska kyrkan. Den frågan nämns inte heller i partiernas valprogram.

Ett misstag begicks under Sametingets valarbete: partiprogrammen skickades inte som brukligt ut samtidigt som brevet från valnämnden, utan ska ha nått de röstande först en till två veckor senare. Det här kritiserades av flera partier. Var felet begåtts är i skrivande stund oklart.

TYSTNAD FRÅN PARTIERNAS

Det har i både sociala media och övrig media varit tyst kring SameTINGSVALET det senaste halvåret. Många började diskutera partiernas tystnad i sociala medier så sent som i mars månad. Först i april började det stora arbetet med att synliggöra partierna genom exempelvis partiledareintervjuer och debatter.

Huruvida detta kommer att påverka antalet röstande återstår att se. Cirka 9 000 personer är registrerade i Sametingets röstlängd varav cirka 3 000 är röstberättigade samebymedlemmar.

VIVIANN LABBA KLEMENSSON

Från vänster Håkan Jonsson, Jakt och Fiskesamerna, Marita Granström, Albmüt, Lars-Jonas Johansson, Landspartiet Svenska Samer, Ronny Svarto, Samiska Folkomröstningspartiet, Karin Vannar, Guovssonásti, Jan Rannerud, Vuovdegat.

FOTO: KARIN THOMASSON

Från vänster: Jan Rannerud, Vuovdegat, Per Olof Nutti, Samelandspartiet och Elisabeth Kråik, Samerna.

FOTO: INGEGÅRD PETERSSON

Samisk hus i Oslo for alle

Samisk hus i Oslo ønsker å gi tilbud til både lule-, sør- og nordsamer. Hjemmesiden www.samiskhus.no forteller om ulike aktiviteter for ulike aldersgrupper. I mai ble det også startet opp kurs i sør-samisk språk, et kurs som trolig vil fortsette til høsten. Da vil det imidlertid være i nye lokaler. Fra Schou-kvartalet på Grünerløkka flytter man til Dronningens gate, vis-a-vis Norges Bank. Da får man bedre tilgjengelighet og lokaler til kontorplasser, møterom, et bedre kjøkken og et noe større areal

med mulighet til egen utforming.

– Vi ønsker å være et kulturhus for alle mulige aktiviteter, også kirkelige aktiviteter, sier styreleder Per Olav Nymo til Daerpies Dierie.

EINAR BONDEVIK

Etter påske ble det arrangert Samisk marked på Samisk hus i Oslo med mulighet for kjøp av mange slags varer innen samisk kunst og mjuksløyd/håndarbeid. Kaffe og kaker med tilhørende prat var nok også viktig for mange.

FOTO: BIBKONGENS

Fylkesmann i Nord-Trøndelag Inge Ryan (til venstre) overrakte som kongens representant Kongens fortjenestemedalje til en glad Bierna Leine Bientie. Ordfører i Snåsa kommune Tone Våg (til høyre) var vertskap for arrangementet.

Kongelig heder til Bierna Leine Biente

Mangeårig prest for sørsamer, Bierna Leine Bientie, ble 18. mai tildelt Kongens fortjenestemedalje på Snåsa for sitt pionéarbeid for samisk og samisk kirkeliv.

Kongens fortjenestemedalje blir tildelt etter særskilt samfunnsnyttig innsats og engasjement. Bientie ble hedret av både ordfører, fylkesmann og biskop Tor Singsaas som i sine taler holdt frem Bientie sitt arbeid som både døråpner for det samiske i kirke og samfunn og som brobygger. I tillegg har han som bibeloversetter vært en viktig brikke i arbeidet for sørsamisk språk.

Som mottaker av Kongens fortjenestemedalje vil Bierna Leine Bientie sammen med sin kone Anne-Grethe ved senere anledning bli innvilget audiens hos kong Harald.

EINAR BONDEVIK

Hattfjelldal inn i forvaltningsområdet for samisk språk

Regjeringen besluttet 4. mai å innlemme Hattfjelldal kommune i Nordland i forvaltningsområdet for samisk språk fra 1. juli i år.

– Jeg er opptatt av å styrke og bevare sørsamisk språk og kultur. Jeg er derfor glad for at Hattfjelldal nå blir en del av forvaltningsområdet for samisk språk, sier kommunal- og moderniseringsminister Jan Tore Sanner.

Hattfjelldal er et av kjerneområdene for sørsamisk språk. Sørsamisk er klassifisert som

alvorlig truet på UNESCOs røde liste over truede språk og stod en periode i fare for å forsvinne. De siste årene har det imidlertid vært en positiv utvikling. Særlig blant unge har det vært en økt interesse for å lære og bruke sørsamisk. Erfaringer fra andre kommuner som er blitt en del av forvaltningsområdet, viser at språket har fått en høyere status i disse områdene.

SPRÅK LIKESTILT

– Det er viktig at arbeidet for utvikling av samisk språk og kultur foregår lokalt og der samene bor. Regjeringen er derfor posi-

tiv til at kommuner søker om innlemmelse i forvaltningsområdet, sier Sanner videre.

I forvaltningsområdet for samisk språk er samisk og norsk likestilt. I disse kommunene har alle rett til å bli betjent på samisk når de henvender seg til offentlige etater i området. Innbyggerne har også større rettigheter til opplæring i samisk. Hattfjelldal blir den tredje sørsamiske kommunen i forvaltningsområdet sammen med Snåsa og Røyrvik.

Kilde: regjeringen.no

Sameskolen i Hattfjelldal forandres

Det har lenge vært usikkert ved driften ved Gaske-Nørjen Samienskovle/Sameskolen for Midt-Norge. I statsbudsjettet for 2016 var den foreslått nedlagt, men dette ble omgjort i revidert budsjett i fjor vår og man ville se på planer for framtida. Det har man nå gjort og. Skolen vil trolig gå over fra å driftes som skole til å bli kompetansesenter.

– Dette er svært positivt for oss. Vi får da flere muligheter. Vi vil fortsatt gi undervisning til skolebarn men også kunne å drive kursvirksomhet og gi voksenopplæring, noe det er stort behov for, sier rektor ved Sameskolen Bjørn Erik Davidsen.

Gaske-Nørjen Samienskovle gir i dag fjernundervisning til rundt 50 elever i grunnskolen både på norsk og svensk side. Kommunene kjøper disse tjenestene fra skolen. I tillegg har

skolen språksamlinger for ulike klassetrinn med vekt på samisk kultur og tradisjon.

EINAR BONDEVIK

Skolen ligger fortsatt sentralt plassert nord i sørsamisk område, men måten å drive på har endret seg mye gjennom 60 år.

Konfliktløsning med urfolksperspektiv

Utvinningsforetak påvirker verdens urfolk. Det er ett velkjent faktum, men ändå ignoreres en sådan kunnskap. Om man ska kunna åstadkomma en konfliktløsning mellom utvinningsforetak og urfolk, måste urfolkets perspektiv beaktas.

Det visar den avhandling som Kristina Sehlin MacNeil för-svarade vid Umeå universitet 17 februari.

FOTO: PETER MELANDER

Kristina Sehlin MacNeil.

VÅLDSUTSATT

I sin avhandling har hon jämfört hur olika intrång påverkar Laevas sameby i norra Sverige och Adnyamathanha Traditio-

nal Owners, ett urfolkssamhälle i södra Australien.

Båda har gruvedrift på sina marker och utsätts för kulturellt, strukturellt och extraktivt våld (att tvångsmässigt utsättas för extrahering av markområden).

Kristina Sehlin MacNeil har sett att urfolkens koppling till marken ignoreras eller trivialiserar.

Hon hoppas att avhandlingen ska vara till hjälp vid konfliktlösning. Tillsammans med Svenska

Samernas Riksförbund har hon utvecklat tillämpningar som inbegriper urfolkens perspektiv på aktuella konflikter.

Avhandlingen: "Extractive Violence on Indigenous Country: sami and Aboriginal Views on Conflicts and Power Relations with Extractive Industries" finns att läsa på adressen www.umu.se/sok/personalkatalog/?uid=krse0002.

KÄLLA: Sveriges Radion Sameradion

Kritik mot samiskt konfirmandläger

Det samiska konfirmandlägret på svensk sida får kritik från samiska föräldrar: alltför otydlig samisk inriktning, fel tidpunkt på året, alltför dyrt. Edelviks folkhögskola, som driver lägret, tycker att det är välplanerat och har tydlig samisk inriktning.

Den 17 juni inleds det två veckor långa samiska konfirmandlägret på svensk sida. 39 konfirmander deltar, en eller två av dem från Norge.

Nu möts lägret av kritik från flera samiska föräldrar. Kritiken rör sig om bland annat att den samiska inriktningen är minimal, att lägret tidsmässigt ligger fel och att det är för kostsamt.

– Jag tycker att de har varit otydliga med vilka de samiska ledarna är, vilka samiska aktiviteter de ska ha och om någon samisk präst är involverad. Inget av det finns att läsa i materialet vi fått. Det är under all kritik, säger föräldern Malin Ripa från Idre sameby i Dalarna.

FEL TID

Malin Ripa berättar också att när hon talade om för lägerledningen att hennes son ska vara med på renkalvmärkningen – den sker någon gång efter midsommar – och att han kanske behöver vara ledig från lägret just då, så möttes hon med oförståelse.

– Jag undrade varför lägret inte kan ta en vecka från skolan för de gör ju ändå inte så mycket den sista skolveckan. På det viset skulle de som ska delta på kalvmärkning också kunna göra det. Renkalvmärkningen är ju det mest samiska vi har. Det är mycket viktigt att värna om den, säger Malin Ripa.

Hon fortsätter att berätta om sin syn på ett samiskt läger:

– Ett samiskt läger innebär för mig att såna här frågor aldrig skulle behöva ställas. Samiska ledare skulle inte behöva fråga om tidpunkten för kalvmärkningen eller om antalet dagar den håller på. Jag saknar ett

”Vi följer Svenska kyrkans konfirmandplan som utgår ifrån frälsarkransen.”

Cathrine Eiderhäll.

samiskt tänkesätt, säger Malin Ripa.

INGET BESÖK PÅ KYRKODAGARNA
Föräldern Mariann Lörstrand från Arvidsjaur tycker att de fått information alldeles för sent och att det dessutom är väldigt dyrt.

– Att konfirmandmiddagen kostar 380 kr per vuxen och 190 kr för barn mellan 2 och 12 år är hutlöst. Jag undrar vilken gourmetmat de kommer att servera, säger hon.

Mariann Lörstrand är projektledare för de samiska kyrkodagarna som hålls i Arvidsjaur 16–18 juni. Hon är också kritisk till att konfirmanderna inte besöker kyrkodagarna trots att Burträsk, där lägret hålls, endast ligger 15 mil från Arvidsjaur.

– Jag har som projektledare varit i kontakt med Edelvik redan för ett och ett halvt år sedan för att erbjuda konfirmandlägret att besöka de samiska kyrkodagarna, säger Mariann Lörstrand och fortsätter:

– Jag tycker det är väldigt synd. Ett besök vid kyrkodagarna hade gett lägret ett tydligt samiskt inslag. Söndag 18 juni hade det till exempel fungerat bra. Då hade de kunnat delta i samtalet om rätten till vatten, samtalet med bland andra den samiska artisten Sofia Jannok och vid en sändningsgudstjänst.

DYRT FÖR FAMILJEN

Både Lörstrand och Ripa tycker att de totala kostnaderna för lägret är höga. En samisk konfirmand ska förutom kolten ha

Malin Ripa.

Mariann Lörstrand.

bland annat sjal, bälte, barmkläde, näbbskor, skoband och silver. Det är också brukligt att konfirmandens familj bjuder sin närmaste släkt på konfirmandmiddagen. Allt detta gör att den samiska konfirmanden i värsta fall blir en klassfråga.

LÄGERLEDNING NÖJD

Cathrine Eiderhäll, församlingspedagog och ansvarig för samordningen av det samiska lägret vid Edelviks folkhögskola sedan i höstas, känner inte till kritiken mot lägret.

– Jag tycker att lägret är välplanerat. Vi följer Svenska kyrkans konfirmandplan som utgår ifrån frälsarkransen. Tanken är att vi ska lägga in det samiska i varje moment, säger Cathrine Eiderhäll.

Att lägret inte besöker kyrkodagarna beror på att det inleds under samma helg. Det beslutet togs i styrgruppen redan när de fick inbjudan.

Hon berättar att det kommer att finnas totalt 20–23 ledare inkluderat lägerledningen, präster och samiska ledare. Några av de samiska ledarna som deltar är Nils Johan Labba, som har hand om slöjd, Katarina Barruk, som jobbar med musiken, och Jon-Krista

”Ett samiskt läger innebär för mig att såna här frågor aldrig skulle behöva ställas.”

”Att konfirmandmiddagen kostar 380 kr per vuxen och 190 kr för barn mellan 2 och 12 år är hutlöst.”

Jonsson som kommer att finnas med under lägerdelen i Tärnaklippen. Den samiska prästen Birgitta Simma kommer också att finnas med under delar av den andra veckan.

ÖPPEN FÖR DISKUSSION

Lägret kommer att genomföras huvudsakligen i Burträsk men under den första veckan är man några dagar i Tärnaklippen.

– Där ska vi bland annat gå på vandring. Vi ska äta samisk mat som tillagas av Eva Hällgren och Lena Njaita från Hemavan. Sen kommer vi att besöka Lappstan i Lycksele och Stenbergs renviste, berättar Cathrine Eiderhäll.

Hon berättar att Svenska kyrkan genomför konfirmandlägret tillsammans med Edelviks folkhögskola till och med år 2018. Sen ska det utvärderas.

– Jag är öppen för att diskutera med föräldrar om det framtida konfirmandlägret. Det kan gälla tidpunkten för lägret och det kan gälla konfirmandmiddagen. Man kanske kan ha en enkeltare middag i tält med suovas och tårta, säger Catherine Eiderhäll.

VIVIANN LABBA KLEMENSSON

Gielebiesie Bååhnesne / Språkbud i Hosjöbottnarna

I slutet av april anordnades ett språk- och slöjdläger med elever från Bergs och Strömsunds samiska förvaltningskommuner. De åtta deltagande ungdomarna kom från årskurs sju och ända upp till gymnasiet.

Språkbudet hölls i Hosjöbottnarna. Ungdomarna fick, förutom språkträningen, också lära sig om platsens historia och om de familjer som tidigare bott i området och som bor där än idag.

BERÄTTADE OM RENEN

Daniel Persson från Tåssåsens sameby lät barnen följa med i en berättelse om renens åtta årstider, och han berättade vidare om sin vardag som renskötare.

Gruppen gjorde ett besök hos språkarbetaren Pia Persson, och hon förmedlade viktig kunskap om språket och om Hosjöbottnarnas historia.

Det sydsamiska språket användes alla dagarna, och den samiska

slöjden löpte som en röd tråd genom hela lägret. Man talade om olika traditioner och om slöjd från olika områden.

Språkbudet ville ge inspiration till ungdomarna inför kommande träffar.

Källa: Berg och Strömsunds samiska samordnare

BEARBETNING:
VIVIANN LABBA KLEMENSSON

Renägaren och turistföretagaren Daniel Persson berättade om renens åtta årstider och om sitt liv som renskötare. Från vänster Aslak Kråik, Tyra Berglund, Marja Lindholm, Fredrik Sefaniasson, Melker Aspenby Sefaniasson, Rasmus Liljedahl, Kai Johansson och Laara Larsson.

FOTO: JEANETTE KRÅIK, BERG.SE

Jeanette Kråik, samisk samordnare i Bergs kommun, berättade om samisk slöjd.

FOTO: JEANETTE KRÅIK, BERG.SE

Lärare hoppar över obligatoriska delar av historieundervisningen

Alla Sveriges skolelever ska få lära sig om de fem nationella minoriteternas historia. Men trots det hoppar flera högstadielärare över undervisningen, visar en granskning från Sveriges Radio.

Att ge historiska perspektiv på judarnas, romernas, samernas, sverigefinnarnas och tornedalingarnas situation i

Sverige är en obligatorisk del av historieundervisningen på högstadiet, enligt kursplanen för ämnet. Ändå hoppar flera högstadielärare över undervisningen. Anledningar är enligt lärarna bristande egna kunskaper om ämnet och att området inte prioriterats.

Källa: Pressmeddelande Sveriges Radio

Samisk konfirmasjon i Nidarosdomen

Saemien Åålmege vil i år feire konfirmasjonsgudstjeneste i Nidaros domkirke. Gudstjenesten vil da feires rundt alteret med samisk utsmykning. Vi oppfordrer menigheten til å møte opp og være sammen med

konfirmantene i denne gudstjenesten som også er domkirkemenighetens gudstjeneste denne dagen. Dato og tid er søndag 13. august kl. 11.00.

EINAR BONDEVIK

Konfirmasjon 2018

Saemien Åålmege (samisk menighet i sørsamisk område) inviterer ungdom til konfirmantundervisning i undervisningsåret 2017/2018. Undervisningen vil legge vekt på samisk identitet, språk, kultur og samisk kristendomsforståelse.

Konfirmasjonsundervisning og samlinger:

- Helgesamling i Rana september 2017.
- Presentasjon av våre konfirmanter i Trondheim på Familietreff i Saemien Åålmege 24.-26. november 2017.
- Nasjonal samisk leir (arr. Samisk kirkeråd) mars 2018.
- En ukes leir med avsluttende konfirmasjonsgudstjeneste 6.-12. august 2018.
- Konfirmantundervisning på nett mellom samlingene.

Ta kontakt for mer informasjon og påmelding: Meerke Krähke Leine Bientie, trosopplærer SÅ, tlf. 412 88 227 eller e-post: mb789@kirken.no.

Saemien Åålmege ønsker deg hjertelig velkommen!

Mikael Vinka:

”Jis eah maanah, dellie gieles jaama”

Sveerjen aajnehke saemien gielen profesovre, Mikael Vinka, jeahta mijjen bätije aejkie, gieles j̄ih byjrese-gyhtjelassh maanaj ḡieti sisnie leah.

– Jis mijjeh lyhkestibie saemien gielem mijjen maanide vedtedh dan aareh goh buektiehtibie, dellie gieles ätna nuepiem bearkadidh, Mikael Vinka jeahta.

Daerpies Dierien “guvvie” daan aejkien jeenje gielen bijre j̄ih ännetje Mikael Vinkan bijre.

Mikael Vinka eelki profesovrine rihkeden 2015, gieleslohkeme-institusjovnesne, Ubmejen Universiteetesne. D̄ihte dovne saemien grammatihken dotkije j̄ih äarjelsaemien ööhpehte.

Mikael Vinka saemiej ḡieligujmie dotkeme j̄ih barkeme 20 jaepieh – aalkovisnie noerhtesaemien gielesne, men daelie äarjelsaemien gielesne.

Gubpede dov iedtjie gielesbarkoen ävteste b̄aata?

– Manne joe noerebaeleste tuhtjeme ḡielh gieltegs orreme. Guktie almetje maahtha j̄ijtse voestes gielem j̄ih j̄ijtsh voestes ḡielide lieredh gosse ij naakene bihkedh guktie?

– Mov voestes syntakse-kuvjesne aalkoestudentine äadtjoejim voestes aejkien vuejnedh: Homo sapiens lea genetihkeles grammatihkese ävteprogramadamme. Dellie voestes gielem ävtene, jalhts ibie daejrieh guktie j̄ih ibie dam prosessem j̄ijtje stuvrh. Gosse maana 4 jaepien b̄aeries dellie d̄ihte ellies gielesne soptsese.

– Dotkeme grammatihken bijre vuartesje detaljh gielesne j̄ih dejtie mohtede guktie giehtjedidh guktie dam abstrakte grammatihke sl̄iedte maanan luvnie v̄aājnoe, Mikael Vinka jeahta.

D̄IHTE SAEMIEN GIELESE VAAJNODE

Mikael Vinka teorijes lingvistihkesne noerhtesaemien grammatihkesne disputeradamme Montrealesne, Kanadesne, j̄ih dellie Ubmejen ḡaājnoe jaepien 2003 juhti.

Man ävteste eelkih saemien lohkehtidh?

– Manne teoretihkeles lingvistihkine barkem, j̄ih dan ävteste iemie munnjen saemien gielesne aelkedh, Mikael Vinka soptsese j̄ih j̄aarihka:

– Mov bihkedäjjah tj̄ielkelaakan jeehtin ahte mov d̄iedte mij lea saemie, saemien gielesne barkedh!

– Manne saemien gielem vaajnodem, jalhts im gielem maanabaeleste liereme. Mov tj̄idjtjie idtji mannine saemesth j̄ih

Professor Mikael Vinka.

numhtie lij mubpide aaj mah lin seamma b̄aeries mannine. Manne dan männigan gielem liereme, Mikael Vinka jeahta.

Mij lea vihkielommes gosse edtjebe saemiej ḡielide vaarjelidh j̄ih evtiedidh?

– Tjoerebe maanajgujmie saemiestidh juktie dah äadtjoej gielem aareh lieredh.

Almetjh ḡielh maanide soptsesie, bihkedieh j̄ih vuesiehtie, leah joekoen vihkele gosse edtjebe gielem evtiedidh. Gosse maanah 2-jaepien b̄aeries, dellie 10 baakoeh fierhten biejjien lierieh. Gosse maana 3-4 jaepien b̄aeries, dellie ”Baakoe-bomba” deahpede gosse maehtie medtie 100 baakoeh fierhten biejjien lieredh. Jis dah dellie ietnengielem äadtjeme lieredh, dellie d̄ihte dabranamme. D̄ihte grammatihkeles systeme 4-jaepien b̄aeries maanese mij ietnengielem soptsese, lea joekoen n̄annoos, Mikael Vinka jeahta j̄ih j̄aarihka:

– Jeatjah haestemh aaj ḡaävnesie. Akte dagkeres lea guktie maanah maehtie j̄aarihkedh j̄ijtse gielem evtiedidh. Skuvlesne d̄ihte geerve, j̄ih j̄ienebelähkoengielem daamtaj vitnie.

– Mijjeh tjoerebe gielem provhkedh j̄ih goltelidh – j̄ih numhtie gaajhkh saemiej ḡielide. Gaajhkh saemiej ḡielh leah aajhteme – naakenh leah aajhteme j̄ih naakenh leah joekoen aajhteme.

– Jis eah maanah, dellie gieles jaama. Mijjeh dejtie daarpesjibie goh ietnenḡieli soptsesäjjah. Jis dah gielem ietnenḡieline utnieh, dellie dah maehtie gielem sijjen maanide vedtedh. Maanah leah vihkele. Jis ibie gielem soptseseh v̄ijhtene jaepesne, dellie mijjeh gielem nähkehtamme, Mikael Vinka jeahta.

SAEMIEN GIELEN SKREEJREHTIMMIE

Guktie edtjebe saemiej ḡielide skreejrehtidh?

– Vuesiehtimmieh ḡaävnesieh gusnie gaajhkem ööhpehtimmie skuvlesne saemien gielesne. Saemien gielesne edtje

ööhpehtimmiegielesne ärrodh. Joekoen vihkele gieles-eevtiedämman ietnenḡielem ööhpehtimmiegielesne utnedh, j̄ih ij barre gielesfaagine jeatjah faagi gaskem. Dam vuejnebe vuesiehtimmie gaavhtan Gouvageaidnusne, Nöörjesne. D̄ihte mijjen bööremes vuesiehtimmie daebpene noerhtene, Mikael Vinka soptsese.

Guktie saemiej ḡielide Sveerjesne?

– Sveerjesne sjuenvjeds historvrije ḡaävnesie. Eah dah politihkerh s̄ijhth dam jarkoestidh, Mikael Vinka jeahta. Skuvlen̄annoestimmie mietie jaepese 2011 ij ḡaaredh skreejrehtimmieprogrammem tj̄irrehtidh mij lea daerpies.

Mejtie daaletje saemie-ööhpehtimmie Sveerjesne nuekies?

– Ijje, daaletje siehkie lea skaamoe, Mikael Vinka jeahta. Ietnenḡiele-ööhpehtimmie lea siejhme medtie 45 minudth v̄ahkosne. D̄ihte ääpsen vaenie. Maanah skuvlesne, j̄ih ävteskuvlesne, tj̄uerieh 5 000 raajesh fierhten biejjien goltelidh juktie gielem lieredh. 45 minudth v̄ahkosne ij leah nuekies d̄isse.

Magkerh d̄aeriesmoerh ḡaävnesieh?

– Gieles ij evtodovh. Guktie sveerjen staate ussedh: ”D̄ihte mijjen iedtje?”

– Ibie äadtjoej gielem j̄ih reaktah eatnamasse j̄ih tjaatsan joekedidh. D̄ihte joekoen vihkele. Eatneme j̄ih ḡielh leah ektesne. B̄aatsoeh saemiej ḡielide tjarki gorredamme- numhtie lea daelie j̄ih aarebi aaj orreme, Mikael Vinka jeahta j̄ih j̄aarihka:

– Naemhtie akte d̄aeriesmoere: Sveerje ij leah ILO 169 d̄ähkasjahteme. Ij leah hijven mijjeh saemide. Dellie maethebe funterdidh: Jis saemie eah reaktam eatnamasse j̄ih tjaatsan äadtjeme, dellie geerve buektiehtidh gielem evtiedidh. Ibie äadtjoej äajeldehtedh mijjeh saemieh gubpede-akt b̄aetebe.

Mikael Vinka: ”Utan barnen dör språket”

Sveriges enda professor i samiska, Mikael Vinka, säger att framtiden hänger på våra barn oavsett om det gäller språk, miljö eller framtidsfrågor. – Lyckas vi överföra det samiska språket till våra barn så tidigt som möjligt så har språket en chans att överleva, säger Mikael Vinka. Daerpies Dierie låter porträttet i det här numret handla mycket om samiska språk och lite mindre om personen Mikael Vinka.

Mikael Vinka tillträdde som professor i oktober 2015 på institutionen för språkstudier, Umeå universitet. Han kombinerar forskning om samisk grammatik med att undervisa på grundnivå och avancerad nivå i sydsamiska. Vinka har forskat och arbetat med de samiska språken i 20 år – i början på nordsamiska men numera på sydsamiska.

Vad fick dig att välja att studera just samiska?

– Mina handledare sade uttryckligen att det är min moraliska plikt som same att fokusera på samiska! Jag brinner för samiskan fast jag själv inte fått språket hemifrån.

Vad är viktigast för de samiska språkens överlevnad och utveckling?

– Det gäller att prata samiska med barnen så att de får lära sig språket tidigt. Det är den sociala kommunikationen med en annan fysisk person, som pratar med dem och pekar och visar, som är extremt viktig för språkets utveckling. I 2-årsåldern lär de sig cirka tio ord per dag. I 3–4 årsåldern inträffar en ”vokabulärbomb” där de kan lära sig upp till hundra ord per dag. Har barnen vid den åldern fått lära sig sitt modersmål så kommer det att sitta. Det grammatiska systemet hos en 4-åring som talar sitt modersmål sitter bergfast, säger Mikael Vinka och fortsätter:

– Det finns också andra utmaningar. En sådan är hur barnen kan fortsätta utveckla sitt språk. I skolans värld försvåras detta, och majoritetsspråket tar oftast över. Det gäller att använda och exponeras för (höra) samiskan – och det gäller alla de samiska språken. Inget samiskt språk är säkert. De är alla hotade, det är bara gradskillnader emellan dem. Utan barnen dör språket. Vi behöver dem som modersmålstalare. Har de språket som modersmål så är de mer benägna att i sin tur föra över det till sina barn. Så barnen är viktiga.

Hur ska vi revitalisera de samiska språken?

– Skolgång med all undervisning på samiska förekommer.

Samiska ska alltså vara undervisningsspråket. Det är enormt viktigt för språkutvecklingen att ha modersmålet som undervisningsspråk och inte bara som ett språkämne bland alla andra ämnen. Detta ser vi i till exempel Kautokeino, Norge. Det är det bästa exemplet vi har här i Norden, säger Mikael Vinka.

– Skolförordningen från 2011 gör det i princip omöjligt att genomföra den typ av revitaliseringsprogram som skulle behövas i Sverige.

Undervisas det tillräckligt i samiska i Sverige?

– Nej, situationen nu är en skymf, säger Mikael Vinka. Barn i skolåldern, och speciellt i förskoleåldern, behöver exponeras för över 5 000 meningar per dag för att få språket. 45 minuter per vecka ger inte detta.

Vilka är problemen?

– Det viktiga är att inte separera språkfrågan från frågan om rätten till mark och vatten. Vi är knutna till markerna. Markerna och språken går hand i hand. De starka domänerna för de samiska språken är renskötseln – det gäller både nu och historiskt sett. Ett problem är också att Sverige inte ratificerat ILO 169. Det är inte positivt för oss samer. Då kan man undra följande: Om samerna inte har rätt till land och vatten är det nog också svårt att få språket prioriterat.

Men det finns ju forskning om språken – tar man inte hänsyn till den?

– Det går trögt att ta till sig forskningsfakta, säger Mikael Vinka. Det är ingen hemlighet hur man tar död på ett språk. Däremot är det en utmaning att vända trenden och få ett språk att leva. Ett bra exempel på det är Mohawkindianerna utanför Montreal, Kanada. Där bor cirka 6 000 personer i ett reservat. De bor nära varandra, och de har från förskola upp till gymnasium på sitt eget språk. År 1970 fanns där cirka 400 modersmålstalare och 2008/2009 fanns det 3 000.

Vilka tips kan du ge till samiska föräldrar angående språket?

– De ska prata samiska och inget annat, säger Mikael Vinka. När barnen inte svarar eller om de svarar på majoritetsspråket så ska man bara fortsätta prata samiska. För om man får rätt svar så betyder det ju att barnet förstår samiska. Då är det bara att fortsätta prata samiska. Barn vill prata som de som är 1–2 år äldre än de själva. Därför kan de börja prata ett annat språk. Det är socialt baserat.

– Kan man inte ett ord på exempelvis sydsamiska så kan man kolla om det ordet finns på nordsamiska och använda det. Ögonblickslån för stunden är okej, men inte hela meningar, säger Mikael Vinka.

VIVIANN LABBA KLEMENSSON

Dotkeme gieli bijre gáávnesne – Eah dah disse pryjjoeh?

– Geerve dotkemefaktam kreemsedh, Mikael Vinka jeahta. Gellie goerehtimmieh giellejaamemen bijre, jih ij leah tjeakoes guktie maehthebe gielim jamhkedh. Haesteme lea guktie dam evtiedimmiem jarkedh jih gielim gorredidh. Hijven vuesiehtimmie lea dah Mohawk-indijanerh Montrealen álkoelisnie, Kanadesne. Desnie medtie 6 000 almetjh vaarjelimmie dajvesne. Dah ektesne árroeh, jih dah ávteskuvle raejeste jáarhkeskuvle raajan ööhpehtimmiem jijtse giellesne utnieh. Jaepien 1970 medtie 400 ietnienگیله-soptsestæjjah desnie jih jaepien 2008/2009 3 000.

RAERIEH SAEMIEJ EEJHTEGIDIE

Magkerh raerih maatjah saemiej eejhtegidie gielen bijre vedtedh?

– Dah edtjeh saemiestidh, jih ij

mov naan jeatjah raerie, Mikael Vinka jeahta. Gosse maanah eah vaestedh jallh jienebelåhkoegiellesne vaestiedieh, dellie edtjebe barre jáerhkedh saemiestidh. Jis riektes vaestiedassem áadtjobe, dellie daejrebe maana saemien guarcoe. Dellie tjoerebe barre jáerhkedh saemiestidh. – Maanah sijhtieh seammalaakan soptsestidh goh dah mah leah 1-2 jaepien báarasábpoe. Dan ávteste maehtieh aelkedh jeatjah gielim soptsestidh. Numhtie hov lea.

Gosse saemien baakoe fáátese – Edtjebe dellie baakoem löönedh jeatjah saemien gielijste jallh jienebelåhkoegielijste, jallh orre baakoem hættadidh?

– Jis ibie maehtieh áarjelsaemien baakoem, dellie edtjebe vuartasjidh mejtie noerhtesaemien baakoem gáávnesne jih dam náhtadidh. Baakoem maehthebe gujht

löönedh, mohte ij gåaredh abpe raajesh löönedh, Mikael Vinka jeahta.

Jis ibie maehtieh saemien maana-TV-m maanide vuesiehtidh – edtjebe dellie baajedh dejtie sveerjen/nöörjen maana-TV-m vuartasjidh jallh edtjebe gielim målsodh ammes gieline, vuesiehtimmien gaavhtan englaanten gieline juktie eah dah jienebelåhkoegielem aejhtsieh?

– Dotkeme vuesiehtamme maanah eah dan jeenje lierh gosse TV-m vuartasjeh. Eah naan vaestiedassem TV-ste áadtjoeh. Vihkele hov dah áadtjoeh jeatjah almetjigujmie soptsestidh. Almetjh mah bihkedieh jih vuesiehtieh. Díhte joekoen vihkele juktie maanan gielim evtiedidh, Mikael Vinka jeahta.

SVENSK TEXT: VIVIANN LABBA KLEMENSSON
ÖVERSÄTTNING: ÅSE KLEMENSSON

Kommunal kulturlandskapsdag med reindrifta

Landbrukskontoret i Rana kommune inviterte til kulturlandskapsdag på Tverrvatnet i Ildgruben reinbeitedistrikt. Kulturlandskapsdagen har vært arrangert i vel 10 år, men dette var første gang reindriften ble satt i fokus.

Reindriften er gjerne ikke så tydelig for folk flest. Man ser rein i fjellet men kjenner ikke så godt til hvordan reindriften drives.

– Dette er en anledning til å bli bedre kjent med det, forteller John Gunnar Halse fra Rana

kommunes landbrukskontor.

Reineier Tom Lifjell fortalte kort om både historie og dagens drift og publikum hadde også noen spørsmål. Jon Anders Lifjell fra kjøttbedriften Arctic Rein og Vilt fortalte også om viderefordeling av reinkjøttet. Det ble så servert både tørkakjøtt og souvas i tillegg til bålcaffe. Det var også anledning til å hilse på rein i gjerde, noe som var populært blant både unge og eldre. Det var også mulighet for å trene på lassokasting.

Arrangementet ble godt

En kort skutertur for å gi reinen godsaker var et høydepunkt for mange.

besøkt. Bortimot 100 personer i alle aldre fikk med seg både opp-

levelser og kunnskap om reindriften. EINAR BONDEVIK

Godt besøk i "strålecontaineren"

Statens strålevern besøkte Heia ved Snåsa tre dager i mars med tilbud om måling av mengden cesium-137 i kroppen. Målingene har pågått siden Tsjernobylkatakstrofen og mange møtte opp for kontroll.

– Alle har naturlig noe cesium-137 i kroppen. Det er rester i atmosfæren etter atomprøvesprengningene på 50- og 60-tallet, men disse nivåene er lave i dag, forteller seniorforsker ved Statens strålevern Lavrans Skuterud.

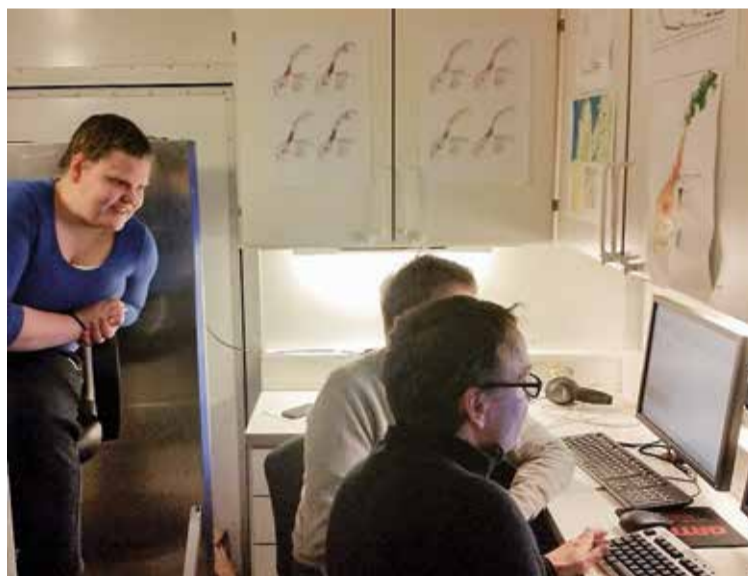
Da Tsjernobylkatakstrofen inntraff, førte det til en økning i radioaktivitet i naturen.

Særskilt i enkelte sørsamiske områder ga vindforhold og nedbør like etter ulykken store negative virkninger. Det gjøres fortsatt målinger av dyr før slaktning i de mest forurenkede områdene, og Strålevernet arbeider med kartlegging og overvåking av områder for lettere å kunne anslå risiko før høyere nivå av radio-

– Nivåene av radioaktivitet er lave nå, forteller seniorforsker ved Strålevernet Lavrans Skuterud.

aktivitet i spesielt reinkjøttet. For eksempel kan år med mye sopp, som er favorittmat for reinen, være uheldig i så måte. Det er gjerne hos personer i reindriftsfamilier som spiser mye reinkjøtt man kan finne høyere nivå av cesium-137.

Lajla Lifjell fra Rana/Ildgruben reinbeitedistrikt fikk kontrollert sitt nivå av cesium-137 og ser på resultatet sammen med personalet fra Statens strålevern.

STRÅLINGEN FORSVINNER
– Om vi finner høye nivå hos noen kan vi anbefale å redusere inntaket av det mest forurenkede kjøttet, men det er lave nivå vi

finner nå. Strålingen forsvinner naturlig fra kroppen gjennom stoffskiftet vårt og raskest hos barn som jo har et naturlig høyt stoffskifte, forteller Skuterud.

I anledning besøket på Heia hadde Statens strålevern sendt brev til alle reineiere i Nordland og Nord-Trøndelag og det er tydelig at mange satte pris på muligheten for en helsesjekk.

Språkrådets minoritets-språkspris till Patricia

Patricia Fjellgren fikk Språkrådets minoritetsspråkspris for 2017. Statsråd og gymnasie- og kunskapslyftsminister Anna Ekström delade ut priset den 11 maj under den årlige språkrådsdagen. Det var första gången som Språkrådets minoritetsspråk delades ut till insatser för det samiska språket. Årets pris gick till Patricia Fjellgren, Stockholm, för hennes arbete med att revitalisera de samiska språken, bland annat via samiskt språkcentrum.

Juryns motivering löd så här; "Hennes framgångar i arbetet har bidragit till ökad status för fler minoritetsspråk. De metoder som används för revitalisering av de samiska språken kan lätt tillämpas på andra hotade språk."

Det svenska språkrådet har sedan 2012 delat ut minoritetsspråkspriset till en person för "goda insatser i arbetet för och med minoritetsspråk och som en uppmaning till fortsatt arbete."

Källa: SR Sameradion och SVT Sápmi

EINAR BONDEVIK

Sametingsvalg

Sametingsvalg er det i Norge hvert fjerde år. Valget avholdes samtidig med stortingsvalget og datoen er denne gang satt til 11. september 2017.

Alle samer som er registrert i Sameingets valgmannstall har stemmerett. Du kan skrive seg inn i valgmannstallet når som helst, men for at du skal ha stemmerett ved sametingsvalget i 2017, må din innmelding ha kommet til Sametinget innen 30. juni 2017.

Mer om valget, lister og registrering i valgmannstallet kan man finne på www.sametinget.no/valg

EINAR BONDEVIK

Gieleviermie 2017 - sørsamisk språknettverk

Årets Gieleviermie, sørsamisk språknettverksseminar er i Røyrvik, 21.-22. juni. Påmelding innen 9. juni. Etter Gieleviermie fortsetter vi med Midtsommerseminar.

Gieleaerne - Raarvihken tjjelte/Røyrvik kommune har i samarbeid med Samiskt Språkcentrum - Sametinget i Sverige, Aajege - Røros kommune, og Gielem Nastedh Snåasen tjjelte/Snåsa kommune gledet av å invitere til språknettverksseminar.

Tema for seminaret er Språkverktøy og det blir presentasjoner fra blant annet Divvun og språksentre i Norge og Sverige. Målgruppe er Samiske språkarbeidere og interesserte av samisk språk på nors og svensk side av Saepmie som ønsker kunnskapsløft innom sørsamisk.

For mer informasjon kontakt:

Gieleaerne v/Berit Ellen G. Jåma tlf.: +47 743 36 342 eller Maili A. Jåma tlf.: +47 743 36 384.

Saemien gielejarnge, Samiskt Språkcentrum, v/Sylvia Sparrock tel.: +46 631 50 856.

Kilde: Gieleaerne

Gieleviermie

Ruffien 21.-22. biejjieh Gieleviermie tjåanghkoeh. Dan jaepien Raarvihkesne. Jis sijhth/sijhtede meatan årrodh tjoerh bieljelidh Ruffien 09.b.2017 åvtelen.

Gieleviermien mænngan Jovnesåhkoeseминаare jåarhka, sjiere programmene.

Lustes mojhtesh

Daelie tjahkan ussjedeminie guktie jih man bijre tjaeledh. Naemhtie hov mov åssjalommes! Manne sjuesjedem daelie jeenem darjodh juktie im daarpesjh tsåahkan mietie barkedh. Govleme jih vuajname man fuehpie gaajhkh dovnesh åadtjoeh gosse pensjovne-jaapan jakseme. Åadtjoem vuejnedh guktie mannine sjædta.

Måjhtam gosse voestes aejkien bussine saemieskuvlese fealadim, Mihtesne. Tjtidtjie mannem biejjiem dahkoe dåeriedi jih iehkeden tjtidtjie bååstide gåatan vihth. Idtjim gaajhkide orre kameraatide damth menh nimhtie hov! Orre vuekie aaj skuvleste liereme, akten aejkien våhkosne saevniem laavkodh. Idtjim manne åvtesne dam dorjeme men daelie gujht tuhtjem dihte eevre buerie vuekie. Manne aaj vueptiestamme jijnjh saemieh lyjkoeh saevniem laavkodh jih aervedem dah aaj saemieskuvline vaadtseme.

NELSON MANDELA

Juktie skuvlesne dovne åarjene jih noerhtene vaadtseme dellie jijnjh saemieh damtem. Gellie barkoevoelph åtneme sjiere barkosne. Gosse gielekonsulentine orrijim jih gærhkosne eelkim barkedh, ij Leah dan aelhkje. Voesse muvhtene lyövlehke lij! Lahkoe munnien gosse jijnjh aalkoe-almetjh ålkoelaantine gaavnesjamme. Voestemes stoerre konferanssem måjhtam dle gærhkoen veartenekonferanse Zimbabvesne jih manne goh Sveerjen gærhkoen lihtsege desnie lim. Eevre jijnjh almetjh meatan sjiere gærhkoen gyhtjelassi bijre digkiedidh jih dovne aalkoe-almetji gyhtjelassh. Akten biejjien dellie Nelson Mandela guessine bööti jih manne jis sãjhteme gærjam dan bijre lohkeme. Manne dan aavone sjidtim juktie manne åehpies dejnie stoerre ålmine sjidteme gærjan tjirrh.

ANNKRISTIN SIMMA, SR SAMERADION OCH SVT SÅPPI

Karin Rensberg Ripa.

BÅÅSTIDE RUSSLAANTESNE

Im manne gåessie gænnah Russlaantese sijhteme vuelkedh. Læjhkan tjoerim dahkoe vuelkedh voestes gærhkoebiejjie åvtelen Johkemehkesne. Lovjaevresne dellie saemide destie gaavnesjidh jih dah aaj utnin nimhtemes kultuvre-iehkeden mijjese. Luste govledh jih vuejnedh guktie dah desnie jielieminie. Bööremes lij gosse manne åadtjoejim dej gujmie saemiestidh jih gaskemsh guarkedh. Göökten aejkien dej luvnie orreme jih gåabpegen aejkien gaska daelviem dellie eevre tjåetskeme orreme. Daelie gujht luste ussjedidh, luvnem giesegen bååstede vuelkedh.

GIELINE BARKEDH

Dah minngemes jaepieh dle Herjedaelien tjjeltesne barkeme saemiej gyhtjelasside tjjelten barkose ektiedidh. Vihkele tjjelten ståvroeh jih åvtehhk daejrieh saemiej bijre jih magkeres dåeriesmoerh gååvnesieh. Mijjen dajvesne dan jijnjh stvarah eejhtellieh jih dan åvteste dellie naa vihkielåbpoe daejredh guktie maethedh aktesne barkedh. Tjoerebe mujhtedh gaskemsh krööhkestidh jih seahkaridh. Jaa, jijnjh mojhtesh jih jijnjh almetjh jaepine gaavnesjamme. Luste barkoeh aaj åtneme jih håhkoem vielie jaepieh åadtjoem gieline barkedh.

KARIN RENSBERG RIHPA

God minner

Karin Rensberg Rihpa er blitt pensjonist. Hun har vært aktiv innen samisk kirkeliv og jobbet med sørsamisk språk. Hun har delt noen av sine opplevelser og minner fra sine arbeidsår. Hun håper på å kunne

fortsette å jobbe med sørsamisk språk i de kommende årene også.

Samiska kyrkodekorationer försvunna

Ett predikstolskläde med tennbroderi, en matta och en miniatyrkåta som gjordes inom de samiska arbetsgrupperna i Luleå och Härnösands stift försvann för ett antal år sen. Aina Jonsson, tidigare ordförande i Luleå stifts samiska arbetsgrupp, undrar om någon har sett till dessa.

Under början av 2000-talet skapade de dåvarande samiska arbetsgrupperna i Luleå och Härnösands stift flera kyrkodekorationer som användes vid samiska gudstjänster över hela svenska Sápmi. Det var uppskattade alster som tydligt visade det samiska och som användes flitigt. Nu saknas några textilier.

SKULLE GE ÖKAD KUNSKAP

Således saknas ett predikstolskläde i rött med tennbroderi mot blå bakgrund. Det designades och syddes när Luleås arbetsgrupp hade gudstjänstverkstad i Gällivare församling. Birgitta Andersson från Ubmeje tjeälddie gjorde tennbroderierna.

Även en blå matta med gul sol och gröna och röda dekorationer saknas. Den tillverkades när Luleå och Härnösands stift samverkade om en gudstjänstverkstad i Offerdals församling. Också några vita kåtastänger i miniatyr saknas.

Arbetet med att tillverka de samiska symbolerna gjordes genom projektet Samiskt kyrkoliv, ett samarbetsprojekt mellan Luleå och Härnösands stift. Projektets ändamål var att göra den samiska kulturen synlig i kyrkorummen, att väcka intresse för denna och att ge församlingsborna ökad kunskap. Det samiska språket skulle höras och samerna skulle själva vara delaktiga i kyrkolivet.

SÖRJER FÖRSVUNNEN DEKORATION

Aina Jonsson, som var ordförande i den samiska arbetsgruppen i Luleå stift, har starka känslor inför förlusten.

– Jag sørjer de samiska kyrko-

Aina Jonsson, tidigare ordförande för samiska arbetsgruppen i Luleå stift.

föremålen. Att de har försvunnit är verkligen ett bakslag. Det är hemskt att de är borta och jag är ledsen för det, säger hon.

När kyrkodekorationerna försvann var Aina Jonsson inte längre aktiv i arbetsgruppen. Hon har trots det kontaktat olika personer som arbetade med det samiska inom kyrkan i både Luleå och Härnösands stift för att höra om de känner till dessa textilier, men utan resultat.

– Jag har i alla fall hört att kyrkodekorationerna användes i Umeå stadskyrka i samband med Samiska veckan i Umeå, men årtalet kommer jag tyvärr inte ihåg, säger Aina Jonsson.

VET DU NÅGOT?

Daerpies Dierie har också varit i kontakt med Birgitta Simma, Luleå stift, samt Eva Teilus-Rehnfelt, tidigare ordförande i samiska arbetsgruppen i Härnösands stift, för att höra om de vet mer om dekorationerna, men utan resultat.

Om någon av läsarna känner igen föremålen på bilderna eller har sett dessa användas någonstans så hör av er till oss på redaktionen. Vi kan då förmedla informationen till rätt personer.

VIVIANN LABBA KLEMENSSON

Den saknade blå mattan och vita kåtan. Kollektåvorna längst ner i bild finns dock kvar.

Det saknade predikstolsklädet.

Daerpies Dierie 20 år

Ville knytte sammen et vidstrakt folk

Daerpies Dierie feirer i år 20 år. Det første nummeret kom ut sommeren 1997 og siden har det kommet et blad i kvartalet. Vi har bladd litt i historien og bakgrunnen for bladet.

Vårvinteren 1997 var samiske representanter fra kirka på norsk og svensk side samlet på Snåsa for å få til det som ble Daerpies Dierie. Prest for sørsamer i Norge, Bierna Leine Bientie, og Eric-Oscar Oscarsson, prest i Härnösand stift, deltok begge i kraft av sine stillinger. I tillegg var Urban Engvall engasjert gjennom Härnösand stift og brakte med sin erfaring fra bladarbeid der. Fra norsk side deltok videre Utvalg for sørsamisk kirkeliv, Årjelhsaemien Gærhkoejielemen Moenehtse (ÅGM), og fra Sverige kom Arbetsgruppen for samisk kyrkoliv i Härnösand. Andre medarbeidere fra den tidlige fasen som også har vært med gjennom mer eller mindre 20 år er Lars Johnsen, Bo Lundmark og Anne-Grethe Leine Bientie. I tillegg er det mange som har levert tekster og bilder som er brukt i bladet. Ekspertisen i svenske Kyrkans tidning har også vært

viktig helt fra starten av for å få en god layout på bladet.

BLADETS MÅL

Målet var et felles sydsamisk kirkeblad. Det ville være midt i blinken for et folk som har slektskap, kultur og historie på begge sider av grensa. Det første nummeret hadde da også fyldig dekning med bilder og reportasje fra Ankarede, en kjent og kjær stevne-plass omtrent på riksgrensa og midt i det sørsamiske området. Det er et sted både for kirkegang og sosial omgang. DD har også ønsket å være et slikt treffsted med både kirkelig og allment innhold med nyheter og kultur.

Bladet har da også hatt en sammenholdende kraft i det sørsamiske samfunnet. Samtidig har kirka forandret seg og blitt tydeligere i sin solidaritet med det samiske i de årene DD har eksistert. Det samiske har blitt mer synlig i kirkelige sammenhenger.

BLADETS ADRESSATER

I begynnelsen satte man opp adresselister ut fra kjennskap og den oversikten man selv hadde i det sørsamiske miljøet. Hvem kunne ha interesse av å få et slikt blad? Senere har folk selv tatt

kontakt og bestilt abonnement på bladet. Bladet har også blitt sendt til kirkekontor og andre som man har regnet med vil være interessert i å være orientert om sørsamisk kirkeliv.

Tanken har vært å knytte sammen folk som bor over et stort område. Man ønsket å gjøre det kirkelige kjent i samiske miljø, men også å formidle kultur og nyheter slik at folk blir kjent med det som skjer andre steder.

ØKONOMI

Bladet ble startet opp ved hjelp av Interreg-midler fra EU, men basis i driften har vært bidrag gjennom stillingsandeler og tilskudd fra Nidaros BDR og Härnösand stift/Kyrkokansellet. I begynnelsen var det en frivillig abonnementsavgift. Senere har man utgått fra faste abonnentlister.

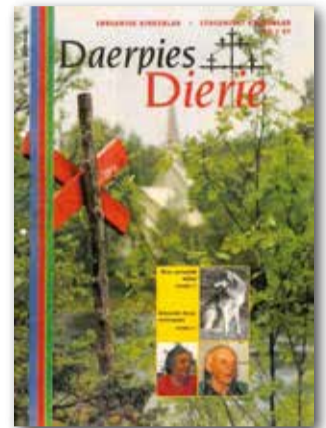
De siste årene har også det norske Sametinget kommet inn som støttespiller, noe som også aktualiserte spørsmålet da støtten fra Sametinget forutsetter at sørsamisk språk blir brukt i bladet.

TO- ELLER TRE-SPRÅKLIG?

Daerpies Dierie har alltid vært tospråklig norsk-svensk, men det tok noe tid før det kom samiske

tekster på samisk i bladet. Spørsmålet har likevel vært aktuelt hele tiden, men det kan være en lang veg fra ønske til det å sette det ut i livet. Det er også krevende på flere måter. Lesere uten kunnskap i sørsamisk viller ikke forstå disse tekstene. En del lesere hadde også vanskeligheter med å lese sørsamisk selv om de hadde sørsamisk som muntlig språk. Etter hvert har flere fått undervisning og trening i å lese sørsamisk i den form skriftspråket har satt seg. Det har også kommet en mengde litteratur på sørsamisk sammenlignet med det som var før. Det er likevel krevende å skrive på sørsamisk, men det er nå en prioritet i bladet å bruke sørsamisk språk med korte resymé på norsk/svensk. I hovedsak har det vært positive reaksjoner på språket og vi har fått tilbakemeldinger på at det er godt sørsamisk språk i bladet.

EINAR BONDEVIK PÅ BAKGRUNN AV SAMTALER MED BIERNA LEINE BIENTIE OG URBAN ENGVALL

Forsiden til det første nummer av Daerpies Dierie. Ulv var en problemstilling også den gangen.

Lycksele arbeitar mot vardagsrasism

I Lycksele kommun pågår ett aktivt arbete med frågor som rör diskriminering av och utsatthet for samer. For att öka kompetensen kring detta ska alla elever i årskurs fyra i kommunen nu få ta del av teaterföreställningen Annorlunda/Sierrelaakan.

Lycksele kommun arbeitar aktivt kring frågor om vardagsrasism mot samer. Detta görs bland annat genom information och kompetensutvecklande åtgärder. Under 2017 ligger fokus på samisk historia och rasism, frågor som varje skolklass får ta del av.

– Det här är ett viktigt arbete som ingår i uppdraget som samisk förvaltningskommun. Rasism och fördomar beror mycket på okunskap, och om vi ger lärarna

Ur Giron Sami Teaters föreställning Annorlunda/Sierrelaakan.

mera kunskap om samiska frågor blir det också en del av undervisningen, säger Marita Stinnerbom, minoritetssamordnare.

OM ATT VARA ANNORLUNDA

I början av april visade Giron Sámi Teáhter föreställningen Annorlunda/Sierrelaakan för alla elever i årskurs fyra i Lycksele kommun,

en berättarföreställning om att vara annorlunda på utsidan och på insidan. Föreställningen visar fem olika karaktärer. En av dessa är Christina Catarina Larsdotter, också kallad Stor-Stina eller "den långa lappflickan".

Till hösten genomför Lycksele kommun en kompetensdag för alla för- och grundskolelärare där filmen Sameblod och ämnet rasbiologi står i fokus. För att bygga vidare på detta ska en högstadiesklass arbeta djupare med temat, dels genom att se filmen och dels genom att besöka utställningen "Vad ska bort – främlingsfientlighet, rasism eller kolonialism?".

KOMPETENSHÖJANDE INSATSER

Det pågår även ett långsiktigt arbete i Lycksele för att förändra

attityder hos befolkningen och för att lyfta samiska frågor. Förutom kompetenshöjande insatser för politiker, lärare, förskollärare, barnskötare och övrig skolpersonal, har Lycksele kommun återkommande aktiviteter för elever i femte och sjätte klass.

– Eleverna har två temadagar för att lära sig mera om lokalhistoria, både den samiska och nybyggarhistorien. På sikt ser vi att varje årskurs ska ha en samisk aktivitet att arbeta och fördjupa sig kring, säger Samuel Lundström, verksamhetschef för förskolan samt grundskolorna i Lycksele kommun.

Källa: Lyckselekommun.se
BEARBETNING:
VIVIANN LABBA KLEMENSSON

Orre gærja - Mojhtesh

Lajla Mattsson Maggan tjaaleme maam båeries saemieh såárneme biejjeladtje barkoej bijre, reakadimmien, gierhkie-vjiremen jih såangoen bijre. Tjaebpies giele govloe. Soptsestæjjah årjelh-saemien gielem maanabaeleste liereme.

Jaepiej 1970-1990 Lajla Mattsson Magga gonnoeh åabpebe Anna Mattsson Danielsenh Sveerjen jih Nöörjen raedtine tjoeje-baantigujmie vöolkigan, sijhtigan govledh guktie dejpeli saemiej luvnie. Gosse almetjh soptsestin, dej gielh tjoeje-baantide «dabranin».

GÆRJA TRÅANTESNE

Naan jaepieh dan mænngan, åabpebe Anna sealadi, jih Lajla dej baantigujmie oktegh sjidti. Eelki båeries soptsesh tjaeledh jih dejtie sjiehtedidh guktie 1978- tjaelemevuekien mietie sjidtin, sijhti gærjam tjaeledh. Buektiehti hov! Goevten 2017, Tråantesne, "Idut" en åejvieh Nan jih Åge Persen, guvviedæjja Sissel Horndal jih Lajla Mattsson Magga mijjese orre gærjam vuesiehtin jih aaj doekin. Tråanten stoere gærjagåetesne jijnjh almetjh goltelin gosse Lajla lohki. Murredi gosse

mijjese lohki. Lohkemen mænngan åadtjoejimh gærjah åstedh. Luste gærjam åstedh gosse tjaelije desnie jih jijtse nommem gærjese tjeeli. Buerie mojhtesem lohkiidie tjaelijen nommem åadtjodh.

EADTJØHKE SOPSESTÆJJAH

Gærjan aalkoebaakojne Lajla Mattsson Magga tjaala: "Almetjh dan eadtjohke lin soptsestidh sijjen jielemen bijre. Dah saakestin biejjeladtje barkoej bijre, dovletjeaekiej bijre – eah barre bovtsibarkoej bijre, aaj jeatjah heannadimmiej bijre soptsestin: reakadimmien, gierhkievjiremen, såangoen bijre ju."

SÅDTERES SNURKIEH

Gærjesne mov geellen sliektem aaj gaavnim. Sigrid Rutfjäll såårne dihte Biernan maadter-eejhtegi luvnie sjovnine gosse noere lij. Vaajesen nomme "Snurkiej bijre". Sagkan gåeskie Stæjna naa båeries sjidteme. Fierhten

aareden Stæjna bijpielistie lohki. Gaajhkesh tjöövkesne tjåanghkenin bijpielistie govledh. Tjöövkesne badth göökte smaave snurkh, vuebnienuesne. Stæjna aalka:

– Så säger Herren Sebaot. Aellieh, Sagka vaedsieh dujtie snurkide nihtedh edtjeh sjeavodh årrodh! Dah jis snæjtjoeh goh. Eah dah snurkh sjeavodh årroeh gænnah. Minngemes geatjan Stæjna jeakta ij sån badth gåaredh nihtedh dejtie:

– Dijjeh dan sådteres. Dijjeh dan sådteres almetjh jih doh ohtje snurkieh aaj dan sådteres. Dah fryöstieh mannem. Im manne åadtjoeh gænnah Jupmelen baakoeh lohkedh. Men jehtam gujht amen! Jih dellie Sagkam stillie saalmem laavlodh. Ij badth Sagka buektehth laavlodh gænnah, föörhkesisnie dihte lij. Gærjesne gellie soptsestæjjah. Mejtie datne aaj vaajesem sliekten bijre gaavnih? Gærjesne vaajesh tjaebpies gieline. Soptsestæjjah årjelh-saemien gielem maanabaeleste liereme. Sijhth tjaebpies gielem eevtjedh, lohkh daam gærjam! Gellien aejkien.

Gærjan nomme: Mojhtesh
Tjaelije: Lajla Mattsson Magga
Guvviedæjja: Sissel Horndal
Idut 2016 (www.idut.no)
ISBN: 978-82-7601-231-6

TEKSTE:

ANNE-GRETHER LEINE BIENTIE

Ny bok – MOJHTESH/ Minner

Lajla Mattsson Magga har utgitt bok: "Mojhtesh". Hun og søsteren Anna Mattsson Danielsenh reiste omkring og intervjuet samer både på norsk og svensk side av det sørsamiske området. Folk fortalte historier som ble tatt på lydband.

Boka "Mojhtesh" inneholder flotte fortellinger på sørsamisk. Fortellerne er personer som har sørsamisk som førstespråk. Og forfatteren er blant våre aller beste språkbrukere. Dersom du vil utvikle et vakkert samisk språk, så anbefaler jeg deg å lese disse historiene. Les dem mange ganger!

Nye skisser for Saemien Sijte

– Vi er veldig fornøyd med skissene og den jobben arkitektene har gjort, sier direktør ved Saemien Sijte, Birgitta Fossum.

Tyin tegnestuer arkitekter fra Trondheim presenterte 27/4 nye skisser for Saemien Sijtes nybygg på Horjemstangen, Snåsa. Bygget er på 1600 kvm brutto med et totalt budsjettet for prosjektet er 140 millioner kroner inklusive allerede brukte midler.

Det forenklede forprosjektet som nå foreligger startet i mars 2017, og vil være grunnlaget for en totalentreprise. Saemien Sijte har vært delaktige i prosessen og kommet med innspill til utforming av bygg og arealer i henhold til museets faglige

Skisse av Saemien Sijtes nybygg.

behov og museets særpreg som samisk museum.

GOD PROSESS

Saemien Sijte er fornøyd med prosessen med Tyin arkitekter

og Statsbygg.

– Skissene viser et bygg som vil fungere godt i forhold til våre behov og de oppgaver vi har i forhold til forvaltning og formidling av sørsamisk kulturarv.

Dette vil bli en god møteplass, et kunnskapsenter og et spennende reiselivsmål, sier Fossum.

BEVILGNINGER MÅ VEDTAS

Selv om det forenklede forprosjektet nå foreligger er det ikke vedtatt og avgjort. Saken skal behandles i Sametingets plenum og videre inn på statsbudsjettet om Sametinget gir sin tilslutning.

– Vi er optimistiske og har en forhåpning om at vi kan få en oppstartsbevilgning til prosjektet i 2018. Det er viktig at prosjektet nå blir realisert innen nær framtid, avslutter Birgitta Fossum.

Kilde: saemiensijte.no
BEARBEIDING:
EINAR BONDEVIK

Samisk-svensk kvällsmässa i Funäsdalen

När årets samiska fest- och kulturdagar, Lopme Naestie, inleddes bjöd Funäsdalen på rejäl snöstorm. Vädret till trots hade ett sextio-tal personer letat sig till kyrkan denna kväll då det firades samisk-svensk mässa med temat *Bovtsen giejesne – I renens spår*.

Mässan inleddes efter procession där de två konfirmanderna Nella-Stina Fjellgren och Emil Thomasson tände tre ljus i samiska färger med orden *Aehtjien jih Baernien jih Aejlies Voejkenen nommesne* (I Faderns och Sonens och Den heliga andens namn).

Ungdomarna tog också upp kvällens kollekt som gick till det samiska arbetet i församlingen. Emil Thomasson var även korsbärare i processionen.

TEMA: DEN KÄMPANDE TRON

Temat för den föregående söndagen i kyrkoåret var *Den kämpande tron*. Efter att Irene Dorra läst texten ur Markusevangeliet – om kvinnan som kom med en flaska nardusbalsam för att smörja Jesus – predikade komminister Signe Ek.

I predikan jämfördes denna kvinnas utsatta position med det samiska folkets situation genom tiderna, där såväl samhälle som kyrka kommit till korta och systematiskt förtryckt sitt urfolk.

Dessa oförrätter går inte att kompensera, men maktbalansen måste gå att bryta – det är tid för det nu.

Det samiska kyrkolivet ska inte komma till uttryck endast

”Det kanske också handlar om allas våra strider, de vi har i vardagen och som vi får försöka klara oss igenom, helst tillsammans”

genom enstaka händelser under kyrkoåret, det ska vara en självklar del av kyrkan.

VI BEHÖVER VARANDRA

Om man sammanför kvällens båda teman får man *den kämpande tron i renens spår*. Kanske handlar det då om den pågående kampen i livet. Där får gudstron vara till hjälp, till exempel genom den kraft vi kan få genom gudsyttringarna i naturen.

Det kanske också handlar om allas våra strider, de vi har i vardagen och som vi får försöka klara oss igenom, helst tillsammans. Vi behöver varandra för att överleva och komma vidare, precis som renen behöver sin hjord. Ensam är man ytterst hotad.

Konfirmanderna Nella-Stina Fjellgren och Emil Thomasson.

FOTO: JESSICA TRANLANDER EK

Förbönen bads av Irene Dorra, Titti Fjällgren och stiftsdiakon Akar Holmgren.

Predikan avslutades passande nog med ett citat från Jon Henrik Fjällgren och Aninias bidrag i den svenska Melodifestivalen, endast en dryg vecka tidigare: ”I en värld full av strider finns en ekande kör och hjärtan som brinner för livet. Vi går samman igen för tiden är nu.”

FLERA MOMENT PÅ SAMISKA

I mässan medverkade också Bo Lundmark som celebrant, kantor var Magnus Johansson och textläsningarna stod Irene Dorra och Laila Wilks för. Förbönen bads av Irene Dorra, Titti Fjällgren och

stiftsdiakon Akar Holmgren. Sölvi Runmon bidrog med dikt-läsning. Titti Fjällgren sjöng tillsammans med AnnaSara Stenvall som också jojkade.

Alla moment genomfördes på samiska förutom predikan. Agendan var därför tvåspråkig till hjälp för församlingen.

Eva Teilus Rehnfeldt välkomnade till fortsatt gemenskapen kring kaffebordet. Alla tog sig genom snöfallet till Fjällmuseet där det bjöds på smörgåstårter.

AKAR HOLMGREN

Arbetet med Staare 2018 fortsätter

Gaaltije förbereder sig, tillsammans med Östersunds kommun, inför firandet av Staare 2018.

Nästa år är det hundra år sedan det första samiska landsmötet på svensk mark hölls – i Östersund 5-9 februari 1918.

Jubileumsfirandet Staare 2018 kommer att pågå under en hel vecka i februari med kulturaktiviteter, seminarier, matutbud samt under resten av år 2018.

Jerker Bexelius på Gaaltije berättar att ett riksomfattande kyrkligt arrangemang för körsångare och körsång kommer att

hållas 2-4 februari 2018 i Östersund. 400 körsångare kommer att samlas, repetera tillsammans och framträda. Programmet för körfesten har utformats av Frode Fjellheim.

– Det blir ett fint inslag i firandet, berättar Jerker Bexelius.

I övrigt så kommer den till-

trädande projektledaren att ha mycket att jobba med, till exempel att färdigställa fler inslag i programmet under jubileumsveckan och under det årlånga firandet samt skapa en webbplats för Staare 2018.

VIVIANN LABBA KLEMENSSON

Kraftfull teater om kolonisation

Giron Sámi Teáhter har visat föreställningen CO2 lonialNATION som är en teatral och fiktiv sannings- och försoningskommission och tar upp relationerna mellan Finland, Sverige, Norge, Ryssland och det samiska folket.

Teaterföreställningen belyser frågan om vad kolonisation är, hur man kan förklara den och hur man kan dela koloniserade tänkesätt med någon utanför. Man visar vad som har hänt och vad som ännu händer i det samiska samhället.

Föreställningen vill få andra att förstå vad man talar om och vad det innebär att leva mitt i koloniseringen.

OM RELATIONER SAMER EMELLAN

I programbladet kan man läsa att föreställningen även handlar om relationerna samer emellan: om avslitna band, om brustet ansvar, om krossade allianser, om stympade sinnen, om hur en nedbruten människa bryter ned en annan, generation efter generation, och om hur en nedbruten människa kanske kan hjälpa en annan människa att läka – för att hjälpa kommande generationer.

Teatern ställer fler frågor än den ger svar och stimulerar till vägar framåt.

PERSONLIG UPPLEVELSE AV TEATERN
Ingegärd Pettersson, en teaterbesökare i Östersund delar med sig av sina upplevelser kring föreställningen:

"Giron Sámi Teáhter tar oss med på en resa till CO2lonial nation. Där berättelser står i centrum. I programbladet kan jag läsa att "allt omkring dig är en berättelse, tusen berättelser, impulser som genomborrar dig, erfarna, levda, manipulerade, inpräntade, föreslagna, tolkningsbara, allt omkring dig i oändlighet.

Vi får i snabb takt följa berättelserna om Herman Lundborg, skullmätningar, tvångsflyttningar, nomadskola, statens beslut om vem som får vara same eller inte same, inre stridigheter som statens lagar och handlingar drev fram, då – förr – nu och nu. Berättelserna om renen, var den får vara och inte vara och vad den betyder.

Hur naturen skövlas, hur samer på Kolahalvön i årtal levt med det faktum att den ryska staten har dumpat tonvis med kärnavfall

Samiteahter.org

där...

Sen ohälsan, självmorden, övergreppen mot barnen...

ÄRVDA TRAUMAN

Jag gråter, jag försöker hålla tillbaka, min vän som är med mig gråter, vi känner båda på våra egna sätt den smärta som vi bär på, det är självupplevt, det är ärvda trauman, andras trauman.

Skådespelarna visar oss med skärpa, intelligens och hög integritet vad alla borde se, ta in, känna, förstå...

Det är omtumlande och oerhört viktigt. Berättelserna måste berättas, måste upplevas, får inte tystna..."

TURNERAR TILL 15 MAJ

Giron Sámi Teáhter ger föreställningen i samband med Rospuutto-Ryhmä.

Skådespelarna är: Sarakka Gaup, Elina Israelsson och Mio Negga.

Scenens konsthantverk har utformats av den kände samiska konstnären Anders Sunna.

Föreställningen hade förpremiär i Tråante 10–11 februari. Urpremiären skedde i Tärnaby 14 februari och turnen avslutades den 15 maj.

Källa: Samiteahter.org samt

Ingegärd Pettersson

BEARBETNING:

VIVINN LABBA KLEMENSSON

Ny sørsamisk teaterforestilling –Tjiddtjie

Åarjelhsaemien Teatere har i samarbeid med RohdeAass produksjoner og Nord-Trøndelag Teater produsert "Tjiddtjie". Forestillingen har premiere under Olavsfestdagene i Trondheim den 29. juli 2017.

Gjennom generasjoner har sørsamiske barn blitt sendt hjem-

mefra for å bo på internat og gå på skole, først gjennom for- forskningspolitikken og senere som middel i den samiske kulturens gjenreise for å lære samisk språk og kultur. Ofte så foreldre dem ikke igjen før til jul eller sommer. Tjiddtjie handler om disse barna og ungdommene, og om en 6-årig jente som savner

mammaen sin, sin "Tjiddtjie".

Forestillingen er basert på intervjuer med sørsamer som selv har vokst opp på internat.

Kilde: asteatere.no

Hovedrolleinnehaver er Marja Lisa Thomasson.

FOTO: ERIK BØRSETH

Vuesiehtimmien Bijre

Akte noere saemien nyjsenæjja voejhkele sov byjjenimine årjelsaemien internatesne måahtadidh jaepieh 1990 Nørjesne. Gellie boelhkine årjelsaemien maanah hiejmeste seedtesovveme edtjeh internaatesne årrodh skuvlesne vaedtsedh. Dihte lij akte voerkes boelhke daaroedehtemepolitikh-

este. Mænngan saemiej skuvlh vierhtine sjiddtin edtjin saemien kultuvrem gorredidh.

Eejhtegh sijjien maanide gaahekese hiejmeste seedtin juktie saemien gielem jih kultuvrem lieredh, jih idtjin dejtje vihth raaakh eannan skuvle-eejehtimme.

Tjiddtjie lea akte vuesiehtimmie deal maanaj jih noeri bijre. Dihte lea vientji jih

györemen bijre. Vaeriej jih gieselaanten tjoevkesen bijre. Akten gielen bijre mij gaarveneminie. Jih 6.-n jaepien båeries njejen bijre gie tjiddtjebem ohtsele, sov "Tjiddtjie".

Vel gjennomført album

Marja Mortensson er en jente med god utvikling innom samisk musikk og platen **Aarehgijre/Early Spring** har vi ventet lenge på. Hun har brukt god tid på å produsere den og det kan jeg også høre, for den er godt gjennomtenkt.

Jeg husker henne når hun var yngre da hun sang og joiket. Hun har endret sin joikemelodi til sitt eget merke. Jeg blir og glad for at hun bærer den sørsamiske joikemelodien og ikke blir altfor inspirert fra nord. Det er ikke feil å bli inspirert av andre, men med joik så forteller du andre hvem du er og hvor du kommer fra. Vi

hører at denne platen kommer fra et sørsamisk område.

BRUKT SOM FILMMUSIKK

På denne platen kan du også høre sanger/joiker som er med på film, "Njoktje" i Sameblod

med Lene Cecilie Sparrok og "Onne lim" i filmen Whispers, med Ellen Sara Sparrok Larsen i hovedrollen. Joiken "Stuora várrie"/Norra Storfjäll joiker hun på umesamisk, og det er helt rett gjort. Joiken kommer fra mine barndomsfjell, Tärnaby, i umesamisk område. Jeg kjenner en stor stolthet over at hun valgte å ha den med på platen.

CODE STØTTESPILLERE

Hun har en god mentor i Frode Fjellheim som nok har vært en god og stabil støtte for henne.

Jeg hører at hun har blitt inspirert av Inga Juuso sitt joikeuttrykk og det er ikke så dumt.

Inga Juuso var en av de store kvinnelige joikerne.

Musikken er fengende og rytmisk. Jeg tenker spesifikt på sangen "Gie manne?". Men Marja: Manne daajram datne, dihte!

Det er en vel gjennomført plate. Lytt til den når dere har vært en tur til fjells, for tekstene stemmer så godt med virkeligheten.

Plateselskapet *Vuelie* har utgitt platen, og den er tilgjengelig både som CD, nedlastning på iTunes og strømming på Tidal/Spotify.

TEKST: CHARLOTTA KAPPFJELL

Pierre Åhrén: "Målandet läker mig!"

Sydsamiska målaren Pierre Åhrén har ställt ut 36 verk på det sydsamiska informationscentrumet Gaaltije i Östersund.

De seneste tre åren har Pierre Åhrén målat med oljepastellkriter, og nu håller han sin tredje separatutställning. För honom är det stort att ställa ut i sitt hemområde.

– Jag var nervös för att ställa ut i Östersund eftersom släkten finns här. Jag visste ju inte alls vad de skulle tycka. Men min morbror kom på vernissagen i april och han var imponerad av mitt arbete. Många andra säger ingenting, så det han sade betydde mycket för mig, säger Pierre Åhrén.

RÖTTER I FROSTVIKEN

Pierre Åhrén härstammar från Frostviken. Hans mor var från byn Tällsbyn i Frostviken. Han föddes i Stockholm 1950 och växte upp där men tillbringade somrar och lov i Östersund där hans mormor bodde. Numera är han pensionär och bor i Stockholm.

– Jag fick veta först 1985 att jag har samiskt ursprung. Då min morfar låg för döden berättade han om sina samiska rötter. Det var konstigt att upptäcka det i vuxen ålder, säger Pierre.

För honom började då en upptäcktsresa kring det samiska ursprunget. Han studerade i Fosen utanför Trondheim och tog tillfället i akt att besöka arkiv och museer i Trondheim samt

Några av Pierre Åhréns tavlor.

Saemien Sijte i Snåsa för att lära sig mer om samer.

ENGAGERAD MÄNNISKA

Sedan dess har han engagerat sig i samiska frågor, både i Stockholms sameförening och som politiker. På fritiden har han hållit på med folkmusik och reste runt på festivaler och samiska sammankomster och sålt folkmusik.

Han berättar att han sedan 2009 ledit av psykisk ohälsa.

– Jag tror att jag under hela mitt liv har gett till och hjälpt andra. Jag satte upp en glad fasad fast jag egentligen var sorgsen och har varit det hela mitt liv. Nu orkade jag inte med den fasaden.

Så målandet blev en ventil för att kunna må bra. Nu känns det som att jag behöver måla varje dag. Jag bara börjar med en färg och vet aldrig hur det kommer att sluta. På det sättet växer det fram bilder, säger Pierre Åhrén.

MÅLAR NU HELA MÄNNISKOR

För att bli inspirerad i sitt målande läser han mycket om andra urfolk och folk i världen. Det som ligger honom extra varmt om hjärtat är afrikansk

Pierre Åhrén.

konst och musik. När han målar spelar han ofta afrikansk musik.

I början målade han ansikten och huvuden och det var först i höstas som han började måla hela människor.

Han berättar också att när han målar som sämst, så målar han som bäst.

– Jag blir friskare av att måla. Det är som en lek och det läker mig, säger Pierre Åhrén.

Utställningen på Gaaltije pågick mellan 1 april och 26 maj. På Facebooksidan "Pierre Åhréns konst" visas verk från alla hans tre utställningar.

VIVIANN LABBA KLEMENSSON

Gie jih gusnie árröeminie

Sverige

Samiska rådet inom Svenska kyrkan

Ordförande: Sylvia Sparrok, tel 0647-352 40.

e-post: syllan3@hotmail.com

Handläggare för samiska frågor: Lisbeth Hotti, Svenska kyrkan

751 70 Uppsala, tel. 018-16 94 91

e-post: lisbeth.hotti@svenskakyrkan.se

Sydsamiskt församlingsarbete i Härnösands stift

Akar Holmgren, Stiftsdiakon & Samordnare för flerspråkigt

arbete. Härnösands stift, Box 94, 871 22 Härnösand

Tfn: 0611-254 52, mobil: 076-397 59 35

e-post: akar.holmgren@svenskakyrkan.se

Samiska krisnätverket

tel: 063-10 12 30 fredagar och söndagar mellan

klockan 20 och 24.

Norge

Samisk kirkeråd Generalsekretær: Risten Turi Aleksandersen,

postboks 799 Sentrum, 0106 Oslo, tlf 23 08 12 00,

e-post: tore.johnsen@kirken.no.

Leder: Sara Ellen Anne Eira

Sørsamisk representant i Samisk kirkeråd:

Oddvin Bientie

Saemien åålmegeeraerie SÅR/

Samisk menighetsråd i sørsamisk område

www.samiskmenighet.no

epost: monica.kappfjell@kirken.no

Leder: Sigfred Jåma, e-post: shjaama@hotmail.no

medlemmer: Sonja Danielsen, Ina-Theres Sparrok,

Lajla Lifjell og prest Einar Bondevik.

Sekretær: daglig leder (se nedenfor)

Saemien åålmegen beajjetje áejvie /

daglig leder i samisk menighet i sørsamisk område:

Monica Kappfjell, tlf 993 49 477,

Gløttvegen 2, 7750 Namdalseid

e-post: monica.kappfjell@kirken.no

Prest i sørsamisk område: Einar Bondevik,

Sørlandsveien 54, 8624 Mo i Rana, mobil 474 53 902

e-post: prest@samiskmenighet.no

Diakonarbeider i sørsamisk område:

Bertil Jönsson 7898 Limingen, mobil 994 88 827,

e-post: diakon@samiskmenighet.no

Vikar trosopplæring: Margrethe Kristin Leine Bientie.

Grendavegen 8, 7370 Brekkebygd

mobil: 412 88 227, e-post: mb789@kirken.no

**Texter och bilder till
nummer 3 2017 av Daerpies Dierie
skickas senast onsdag 16 augusti 2017 till
viviann.labba.klemensson@svenskakyrkan.se**

HOPPAS VI SES PÅ KYRKODAGARNA. OM INTE KAN DU FÖLJA PÅ:

FACEBOOK: SAMISKT KYRKOLIV I SVENSKA KYRKAN

INSTAGRAM: SAMISKAKYRKODAGAR

HEMSIDA: www.svenskakyrkan.se/samiska-kyrkodagar

SAMISKA KYRKODAGAR

16–18 JUNI • ÅRVIESJÁVRRIE/ARVIDSJAUR

TRE HÄNDELSERIKA DAGAR MED DET SAMISKA KYRKOLIVET I CENTRUM

Samiska kyrkodagar: Livets källa – Livets vatten
Saemien gærhkoebiejieh: Jielemen gaaltje – jielemen tjaetsie

Mer information: www.svenskakyrkan.se/samiska-kyrkodagar

Svenska kyrkan

Mer information finns på

www.DaerpiesDierie.se

www.svenskakyrkan.se/harnosandsstift

(klicka på Flerspråkig kyrka)

www.svenskakyrkan.se

(klicka på Kyrka och samhälle, Flerspråkig kyrka)

www.samiskmenighet.no

Daerpies Dierie

Sørsamisk kirkeblad • Sydsamiskt kyrkoblاد

Daerpies Dierie utkommer med fyra nummer per år och har stöd från Härnösands stift, Nidaros bispedømmeråd, Sametinget i Norge och Svenska kyrkan.

Adress: Sørlandsveien 54, N-6824 Mo i Rana, Norge

Telefon (mobil): 0047 474 53 902

e-post: dd@samiskmenighet.no

Redaktör och ansvarig utgivare:

Einar Bondevik, adress ovan.

Biträdande redaktör ViviAnn Labba Klemensson

Kaxhön 134, 830 51 Offerdal

tel 070-545 75 92

E-post: viviann.labba.klemensson@svenskakyrkan.se

Prenumeration under 2017: 140 SEK.

Avgiften betalas när faktura kommer.

Adressändring och prenumeration

Prenumerations- och adressfrågor hanteras av

tidningens distributör Nordic Gateway

e-post: produktion@nordic-gateway.se

Grafisk form & repro: Berling Media AB.

Tryck: Pressgrannar AB, Linköping, 2016

NÖÖRJEN GÆRHKOE Sveerjen gærhko

Guds- bild och självbild

Du omger mig på alla sidor, jag är helt i din hand (Ps 139:5). Bibelns kung David brottades både med sin gudsbild och med sin självbild. *Min Gud, min Gud, varför har du övergivit mig*, ropar han (Ps 22:3). Bilden av en Gud som överger tycks också ha gett Davids självbild en grundskada. Han upplever sig vara *en mask, inte en människa* (Ps 22:7).

Bibeln ger oss inblick i Davids liv. Vi får läsa om hans framgångar och motgångar, hans svek och synder, hans ånger, upprättelse och hängivenhet. Vi anar hur hans gudsbild helats när vi tar del av psaltarpsalm 23, *Herren är min herde*, som är Davids trygga summering av vad han under sitt brokiga liv lärt sig om vem Gud är.

Psaltaren 23 – det sammanhang i Bibeln som mängder av troende lärt sig utantill – förmedlar den bild av Gud som Jesus kom för att uppenbara och gestalta och som han tillämpar på sig själv med orden *jag är den gode herden* (Joh 10:14).

I ljuset av den trygga bilden av Gud tycks Davids självbild också ha förändrats. I psaltarpsalm 139 ser han sig själv i Guds hand, omgiven av honom på alla sidor, personligen skapad av Gud, sedd och känd av honom redan i moderlivet, totalt genomskadad och ändå alldeles trygg i Guds närhet.

Jag tror att vi alla kan känna igen oss i Davids problem med både gudsbild och

"Han låter mig vila vid lugna vatten" (Ps. 23).

FOTO: PRIVAT

självbild. Det finns så mycket, framförallt i våra barndomsmiljöer, som format både vår syn på oss själva och på Gud. Faktorer som vi som barn inte kunde värja oss mot men som vi som vuxna kan reflektera över och bearbeta. Till den kristna tron hör att vi får helas och befrias från det som skapar sår i vår självbild och gudsbild.

Under en själavårdsutbildning för många år sedan blev jag påmind om en smärtsam händelse från min tidiga barndom. En auktoritär och mycket "bibelsprängd" man kom på besök just när jag var uppnosig mot min mor. När mannen, som ville hjälpa till att fostra mig, hörde vad jag sa, hytte han med sitt stora pekfinger och citerade: *Den som försmår att lyda sin moder; hans öga skola korparna vid bäcken hacka ut och örnens ungar skola äta det* (Ord 30:17b, 1917 års övers).

I vår närhet satt ofta många korpar i träden. En bäck rann över tomten. Jag hade sett en kungsörn flyga högt över vårt hus. Allt stämde med bibelordet. Utan att med-

vetet kunna reflektera över det uppstod ett mörkt stråk i den annars ljusa gudsbild jag fått från mina föräldrar. Ända upp i vuxen ålder levde jag med en skada som bottnade i mitt förträngda minne. Jag tror att det var den Heliga Anden som i själavården lyste på min upplevelse från barndomen och jag fick ta emot helande både i mitt känsloliv och kognitivt.

Den sanna gudsbild och trygga självbild som växte fram i kung Davids liv finns tillgänglig för oss alla i gemenskapen med Jesus. Vi får vandra med honom genom evangeliernas berättelser, i gudstjänstgemenskapen och i vårt personliga andaktsliv. Vi får ta emot kyrkans själavård när skuld, besvikelser och oro smärta oss. Så växer vår bild av Gud i klarhet och vår syn på oss själva blir allt tryggare.

STIG ÖBERG

Pensionerad pastor/lärare, född i Vualtjere

Bibeletekste

Dellie Jeeseuse guarkaji fariseladtjh åådtjeme govledh satne jienebh learohkh vitneme goh Jáhha jìh jienebh laavkome. Idtji gujht Jeeseuse jìjtje naan almetjìh lååvkeme, altese learohkh dah. Dellie Judejeste vihth Galilease vöölki. Tjuara Samarian tjìrrh mìnnehd jìh dellie staarese båata man nomme Sykar. Staare ij man guhkie ientjeste maam Jaahke altese alkan Josefasse vadteme. Desnie Jaahken prutnie. Jeeseuse fealadimmeste syjleme, tjìhkede prutnien baalte. Gaskebiejje lea. Dellie nyjsenæjja Samarian luvhtie båata tjaetsiem veedtjedh. Jeeseuse disse jeahta:

"Vedtesth munnjien tjaatsetjem."
Learohkh giehtjìh staaresne mìnne beapmoe åstedh. Nyjsenæjja jeahta:
"Guktie datne gie juvdeladtje, mannem gihtjìh tjaetsien mietie? Manne nyjsenæjja Samarian luvhtie."
Eah juvdeladtjìh sijnth samarialadtjigujmie årrodh. Jeeseuse dellie vaestede:
"Jis deejrih maam Jupmele åtna vedtedh jìh gie dutnjien jeahta: Vedtesth munnjien tjaatsetjem, dellie datne gihtjeme tjaetsien mietie jìh ojhte dichte jielije tjaetsiem dutnjien vadteme."
Nyjsenæjja dellie jeahta: "Åejvie, dov ij naan

lihtie mejnie voelmesth, jìh prutnie dan giengele. Gustie dellie jielije tjaetsiem vaeltedh? Mejtie datne stuerebe mijjen maadter-aehtjìe Jaahkeste guhte mijjese prutnien vedtieji jìh jìjtje destie jovki, dovne dan elkieh jìh kluhterh?"
Jeeseuse vaestede: "Dichte guhte daehtie tjaetseste jåvka vihth gajhkelåvva. Dichte jis guhte tjaetseste jåvka maam manne vadtam, ij gåessie gænnah gajhkelovvh. Dichte guhte mov tjaetseste jåvka, dan sisnie gaaltije sjædta jìh destie tjaetsie galka jìh ihkuve jielemem vadta."

Jilliedajvi saemieh gaavnesjeh

Voerhtjen asken "Møre ja Romsdal Samiid Searvi" gaavnesjæmman bööri. Maanah, noere jih geerve almetjh Nerskogen sijtese tjåanghenin. Dellie jijnjh njaelkies beapmoeh juriehtin, vytnesjin jih ålkene stååkedin.

Stine Marsfjell-Skarberg Dahl (Kvernes) eadtjohke prihtjegevoessem gåaroeminie.

Kirsti Guvsam, stuvren åvtehke jih altese niejte Eleana Maria Kulø Guvsam.

Eadtjohke barkeme guktie almetjh åadtjoh Nerskogen sijtesne gaavnesjidh. Beetneh-vierhtieh syökeme, gåetieluhpiem dongkeme, byöremem tjaaleme jih beapmoeh aasteme.

Kirsti ovmessie nosseme-gaevnieh maanide aaj buakte. Gosse buaredh, dellie maanah olkese roehtin jih abpe biejjem gjerestallin jih tjoejkin.

VYTNESJIN

Jeatjah almetjh aaj viehkiehtamme gaavnesjimmiem öörnedh. Naakenh skåerrieh, naaloeh jih skrovrh aasteme. Laavadahken luhkievijhte nyjsenæjjah

Saemieh gieh Møre jih Romsdaelesne årroeminie, fierhten jaepien Nerskogen sijtesne gaavnesjeh. Daan aejkien golmeluhkiegolme almetjh böötin.

"Møre ja Romsdal Samiid Searvi" stoere gåetiem leejjeme gosse gaajhkesht tjaakanin. Mahte gaajhkesht åadtjoejin åeremetjiehtjelisnie åeredh juktie göökteluhkievijhte seangkoeh desnie. Muvhth åeremevoessh ohtsedin jih gualpan, ståapoen roenese, åarajin. Idtjin pryjhh, gaajhkesht aavone aereden tjuedtjelin!

– Dan luste gosse jijnjh almetjh sijhtieh diekie bætedh! Ij gie mäsnoeh gosse eah nuekies seangkoeh gaajhkesidie, Kirsti Guvsam soptseste. Dihtie "Møre ja Romsdal Samiid Searvi"-en åvtehke.

Siv Marie Bakken (Elverum) jih Linda Guvsam (Tråante) viehkesjadtjægan prihtjegevoessh gåarodh.

Altse gåeskie lea Aina Marsfjell Kant gie Nerskogen sijtesne årroeminie.

– Prihtjegevoessem hijven sjædta, Aina moehrelem garmerde.

JIRREMH, GAAMSOEH JIH SJJILELAEPIEH

Bööremes stoere bearkoekrovhtem tseegkedh jih sjjilelæjpieh bisedh, gaarmanæjjah rååresjin. Jirremh, gaamsoeh, goervh aaj ohtsedin. Iehkeden dellie kaartht jih dajvi nommh vuartasjin. Dellie ovmessie gielh govloeh; åarjelsaemien, noerhtesaemien, ubmiesaaemien jih luvliesaemien.

Såemies olkese munnin, sijhtin dållem låavth-gåetesne biejedh, prihtjegem voessjedh.

Maanah jis gåatan tjaangin. Sijhtin guvvieh klaeriedidh jih laejkine baarkaldehtedh.

HIJVEN GAAVNESJIDH

– Luste diekie bætedh jih åahpenidh, Siv Marie Bakken jeahta. Svahken sijtesne byjjenamme jih daelie Løtenisnie årroeminie. Nerskogen sijtesne bijline bööti. Njijlæj voelph åarjel-raedteste Sivem dæriedin.

– Nov amma daerpies numhtie gaavnesjidh, fiereguhte oktegh saemine domtoe. Gosse tjåanghenamme, dellie maehete sinsitniem eevtjedh. Aelhkebe gaajhkesidie gielem nænnoestidh, saemien vuede jih kultuvrem vaarlidh, Kirsti Guvsam jeahta jih madtjelde juktie almetjh dan aavone gosse gaavnesjeh.

TEKSTE JIH GUVVIEH:
MEERKE KRIHKE LEINE BIENTIE

Guktie ealoem tseegkedh

"Aajege maahtoe- jih gielejarnge" gellie jaepieh prosjektin "Guktie ealoem tseegkedh" barkeme. Njoktjen asken Aajege jih Plassjen museume almetjh byörin saer-nieh prosjekten bijre govledh.

Thomas Ole Andersen gellie jaepieh dejnie barkeme Lars Aage Brandsfjelline aktene. Dah båeries båatsoeburriejgumie soptsestamme jih goerhtamme guktie saemieh ussjedieh gosse edtjeh buerie ealoem tseegkedh.

OVMESSIE VUEKIEH

– Vueptiestimh ovmessie vuede leah. Ibie maehetieh jiehtedh akte vuede buerebe mubpijste, Thomas Ole Andersen soptseste.

– Eah gaajhkesht seammalaakan ussjedieh. Joekehtsh vuede dajveste dajvese, fuelhkest fualhkan, jih aaj guktie dej beeli vuede lij jih daaletjen lea.

– Mijjeh aaj ohtsedamme dam maam almetjh aerebe tjaaleme. Vuesiehtimmien gaavhtan, båeries tjaalegh gaavnimh mah vuesiehtieh man stoere ealoe saemiej lij jih man gellie bovtsht fierhten fuelhkien lin, Thomas Ole Andersen jeahta.

DEJ BEELI

– Gosse dejnie prosjektin barkeme, dellie guarkam guktie daaletje vuede sjidteme. Daelie båatsoeburrieh gelkie ussjedidh guktie edtjeh hijven maaksoem bearkoeh åvteste åadtjodh, Lars Aage Brandsfjell jeahta. Dej beeli ussjedin guktie edtjin stöoves krievviem åadtjodh jih avteburrine sjidtedh. Krievviem eensilaakan ryöjnesjin jih fiereguhte bovtssem damtin.

BÖÖREMES BOVTSI LUVNIE ÅRRODH

– Ij leah aelhkie buerkiestidh gosse buertie-bealesne tjahkan soptsestalleminie. Buerebe orreme jis bovtsi luvnie, dellie sovmem aelhkebe båeries almetjidie buerkiestidh, Lars Aage jeahta gie vueptiestamme guktie gellie burrieh gielem molsoeh gosse båatsoen bijre soptsestieh. Saemiestieh dellie.

TEKSTE JIH GUVVIEH:
MEERKE KRIHKE LEINE BIENTIE

Tradisjonell flokksammensettning i sørsamiske reindrif

Aajege språk- og kompetansesenter har gjennom flere år jobbet med prosjektet "Tradisjonell flokksammensettning i sørsamiske reindrif". Prosjektet er et samarbeid mellom Aajege og Rørosmuseet. Thomas Ole Andersen viste bilder og fortalte om noen av prosjektets resultater. Lars Aage Brandsfjell har gjort intervjuer av eldre reindrifutøvere i deler av det sørsamiske området.

Vintertreff Møre ja Romsdal Samiid Searvi

I vinter møttes "Møre ja Romsdal Samiid Searvi" til vintertreff. Dette er et årlig treff som finner sted på Nerskogen. I år var det trettitre deltagere, både barn, unge og voksne. Det var lagt opp til ulike aktiviteter. Barna var ute å lekte i akebakken og gikk på ski. Både de unge og voksne var travelt opptatt med ulike syprosjekter. Det ble laget mye god samisk tradisjonsmat og de hadde mange trivelige kaffestunder.

– Jeg er glad for at det var så mange som ville komme! Det er nødvendig med slike møteplasser, sier Kirsti Guvsam. Hun er leder for "Møre ja Romsdal Samiid Searvi".